

แนวคิดและวิธีสร้างสรรค์ระบำพื้นเมืองภาคใต้

ระบำพื้นเมืองภาคใต้ช่วง พ.ศ. 2520 – 2542 ได้มีการสร้างสรรค์การแสดงในลักษณะของระบำขึ้นมามาก แต่ละชุดผู้สร้างสรรค์ได้พยายามเอาลักษณะเด่นของความเป็นภาคใต้นำออกมาเสนอในลักษณะต่าง ๆ เพื่อต้องการที่จะสื่อให้ผู้ชมได้เข้าใจเรื่องราวเกี่ยวกับภาคใต้มากยิ่งขึ้น จึงจะมีวิธีการนำเสนอในลักษณะต่าง ๆ ตามสถานการณ์ เวลา และโอกาส จึงทำให้แนวการสร้างสรรค์ระบำพื้นเมืองภาคใต้มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ในบทนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ระบำพื้นเมืองภาคใต้ของสถาบันการศึกษาทั้ง 4 แห่ง ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแนวคิดและวิธีการที่แตกต่างกันออกไปตามความรู้และความถนัดของผู้สร้างสรรค์แต่ละคนแต่ละกลุ่ม และแต่ละสถาบัน แต่ผู้วิจัยพยายามที่จะจัดกลุ่มของระบำที่แต่ละสถาบันได้สร้างสรรค์ขึ้นให้เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะเนื้อหาของระบำแต่ละชุดดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4 เพื่อที่จะวิเคราะห์แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ได้ง่ายขึ้น โดยใช้กรณีศึกษาของระบำที่ได้รับความนิยมสูงสุดในแต่ละสถาบัน คือ วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช ในชุดระบำนารีศรีนคร วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง ในชุดระบำลังกาสุกะ สถาบันราชภัฏสงขลา ในชุดระบำชนไก่ และสถาบันราชภัฏยะลา ในชุดระบำปาเต๊ะ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและวิธีสร้างสรรค์ทำรำ
2. แนวคิดและวิธีสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย
3. แนวคิดวิธีสร้างสรรค์ดนตรีและเพลง

1. แนวคิดและวิธีสร้างสรรค์ทำรำ

1.1 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ทำรำชุดระบำนารีศรีนคร

1.1.1 แนวคิดการสร้างสรรค์ทำรำชุดระบำนารีศรีนคร

จังหวัดนครศรีธรรมราชหรือเรียกอีกชื่อว่า “ตามพรลิงค์” เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคใต้ที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ควรค่าแก่การนำมาศึกษาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ศิลปวัฒนธรรม และด้านศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศาสนาพุทธมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอันมาก ศาสนาพุทธได้เข้ามาแพร่หลายสู่ดินแดนคาบสมุทรมลายูและตอนใต้ของประเทศไทย ซึ่งรวมไปถึงนครศรีธรรมราชด้วย ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 นิกายแรกเข้ามาแพร่หลายในดินแดนนี้คือนิกายหินยาน และต่อมาในราวพุทธศตวรรษที่ 13 นิกายมหายานจึงได้เริ่ม

แพร่หลายเข้ามา ในพุทธศตวรรษที่ 18 ศาสนาพุทธนิกายเถรวาทได้เข้ามาแพร่หลายและมีความเจริญสูงสุด โดยเฉพาะพุทธศาสนานิกายเถรวาทแบบ “ลังกาวงศ์” ที่แพร่หลายมาจากลังกาได้เข้ามาสู่ นครศรีธรรมราช และฝังรากลึกทำให้ประชาชนมีการนับถือกันอย่างแพร่หลายสืบมา ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ยุคต่อมาได้เรียกขานเมืองนครศรีธรรมราชว่า “เมืองพระ”

จากความเลื่อมใสศรัทธาต่อศาสนาพุทธของชาวนครศรีธรรมราช ที่มีมาเป็นเวลาอันยาวนานนี้เอง ทำให้วิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่อนุรักษ์และเผยแพร่งานด้านศิลปการแสดงทั้งของท้องถิ่นและของชาติถึงความสำคัญในจุดนี้ จึงได้คิดสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ โดยนำหัวข้อความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของชาวนครศรีธรรมราชมาเป็นหัวข้อในการคิดประดิษฐ์เป็นชุดระบำพื้นเมืองขึ้นในปี พ.ศ.2537 ซึ่งได้ตั้งชื่อชุดระบำนี้ว่า “นารีศรีนคร” และได้นำการแสดงเผยแพร่มายังจนถึงปัจจุบัน

1.1.2 วิธีการสร้างสรรค์ทำรำชุดระบำนารีศรีนคร

1.1.2.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธที่เข้ามาแพร่หลายในจังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมกับการวางโครงสร้างของชุดระบำชุดนี้ โดยต้องการสื่อทำรำออกมาในรูปแบบแนวจินตนาการ โดยใช้อุปกรณ์เป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายต่าง ๆ ออกไป เช่น ใช้เชิงเทียนดอกบัวเปรียบเสมือนพุทธศาสนา แสงเทียนเปรียบเสมือนความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนา และความดีงามของผู้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชที่อยู่ในทศพิธราชธรรมปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินให้อยู่ดีมีสุข จนทำให้ประชาชนชาวนครศรีธรรมราชประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพอที่จะนำมาเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำได้ดังนี้

1. ทำพนมมือสักการะ
2. ทำเชิญเชิงเทียน
3. ทำป้องแสงเทียน
4. ทำรำรำบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

จากข้อมูลดังกล่าวสามารถที่จะอธิบายพอสังเขปได้ดังนี้

1. ทำพนมมือสักการะ

การพนมมือไหว้เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติไทย สื่อถึงการเคารพบูชา การมีสัมมาคารวะ โดยเฉพาะในส่วนของ การสักการบูชาในพุทธศาสนาการพนมมือไหว้เป็นสิ่งที่คู่กันมาตลอดจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ประดิษฐ์ระบำชุดนี้ต้องการที่จะถ่ายทอดให้เห็นถึง

ความรุ่งเรืองของพุทธศาสนา และการเคารพบูชาพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่อดีตกาล

2. ทำเชิญเชิงเทียน

ระบำชุดนี้ผู้ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นโดยใช้จินตนาการเข้ามาผสมผสานกับหลักการทางนาฏศิลป์ไทย และได้นำอุปกรณ์มาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนการบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้ชมได้เข้าใจ โดยสมมติให้เชิงเทียนดอกบัวเป็นตัวแทนของพุทธศาสนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในเมืองนครศรีธรรมราช ลักษณะท่ารำจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเชิญเชิงเทียนในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนการแสดงถึงการเคารพบูชาพระพุทธศาสนาที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเมืองนครศรีธรรมราชตลอดจนเป็นการทะนุบำรุงศาสนาให้คงอยู่สืบไปด้วย

3. ทำป้องแสงเทียน

ในการแสดงชุดนี้ผู้ประดิษฐ์ได้วางลักษณะของชุดระบำในรูปแบบแนวจินตนาการ ใช้สัญลักษณ์เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของระบำ เปลวไฟที่เกิดจากแสงเทียนในการแสดงจึงเปรียบเสมือนความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนา ดังนั้นการปกป้องไม่ให้เปลวเทียนดับก็เปรียบได้กับการปกป้องพุทธศาสนา การทะนุบำรุงพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองและได้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนชาวนครศรีธรรมราชส่งผลให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขกันทั่วหน้า ทำป้องแสงเทียนจึงเป็นท่ารำหนึ่งในชุดระบำชุดนี้

4. ทำรำรำบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

การสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการรำรำดีกลองร้องป่าว ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มนุษยชาติถือปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว หรืออาจกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่คนุษย์ยังไม่มีศาสนา มีแต่ความเชื่อเรื่องพวกภูตผีปิศาจต่าง ๆ การรำรำก็เปรียบได้กับเครื่องสังเวย หรือปัจจัยหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยท่ารำรำในระบำชุดนี้ได้มีการนำท่าทางบางท่าของนาฏศิลป์พื้นเมืองทั้งโนราและลักษณะของตัวหนังตะลุง มาผสมผสานกับหลักการทางนาฏศิลป์ไทยพร้อมกับการนำอุปกรณ์คือเชิงเทียนมาประกอบกับท่ารำ ซึ่งท่ารำรำนี้ไม่ได้เน้นถึงเนื้อหาหรือความหมายมากนักแต่คำนึงถึงความสวยงามเป็นสำคัญ

ในการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นนั้นผู้ประดิษฐ์ได้วางโครงสร้างของระบำไว้โดยไม่ได้มุ่งเน้นความหมายของท่ารำมากนัก แต่ไปเน้นที่การให้ความสำคัญของอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงคือเชิงเทียนดอกบัว ที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการสื่อให้เชิงเทียนเป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา ซึ่งการใช้อุปกรณ์แทนความหมายสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นอีกมิติหนึ่งของวงการนาฏศิลป์ไทยที่ไม่ค่อยจะเห็นมากนัก แต่จะเห็นได้จากการแสดงของชาติตะวันตกที่มักนิยมใช้อุปกรณ์เป็นสัญลักษณ์บอกเล่าเรื่องราวความคิดของผู้ประดิษฐ์ที่ต้องการให้ผู้ชมเห็นอะไรในชุดการแสดง

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นนอกจากผู้ประดิษฐ์ได้คิดโครงสร้างของตำราในชุด
ระบำนแล้ว ผู้ประดิษฐ์ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่จะนำมาเป็นตัวแทนบอกเล่าเรื่องราว
ต่าง ๆ ที่ผู้ประดิษฐ์ต้องการถ่ายทอดผ่านออกไปยังอุปกรณ์ประกอบการแสดง โดยได้ศึกษาและ
พยายามเลือกสรรอุปกรณ์ที่จะสามารถนำมาถ่ายทอดจินตนาการของผู้ประดิษฐ์ออกมาให้ผู้ชมได้
มองเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาพบว่าในการสักการะบูชาของชาวพุทธนั้นนิยมใช้
ดอกไม้รูปเทียนเป็นเครื่องบูชาพระพุทธรูป โดยเฉพาะดอกไม้มักนิยมดอกบัวเพราะถือว่าเป็น
ดอกไม้มงคล ผู้ประดิษฐ์จึงได้ออกแบบเชิงเทียนรูปดอกบัวเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่ง
นอกจากจะทำให้ชุดการแสดงมีความสวยงามแล้วยังเป็นอุปกรณ์ที่สามารถเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ของ
ชุดระบำนได้เป็นอย่างดี

1.1.2.2 การคัดเลือกข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นหรือข้อมูลต้นแบบแล้ว ผู้ประดิษฐ์ต้องนำข้อมูลที่ได้
มาวิเคราะห์เพื่อหาว่าข้อมูลที่ได้อาจมีส่วนใดสามารถนำมาประดิษฐ์เป็นตำราในชุดระบำนได้หรือไม่
อย่างไร ควรเพิ่มหรือตัดทอนในส่วนของตำราที่ได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นมาหรือไม่อย่างไร โดย
ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญของระบำนที่จะเป็นแนวทางในการคิดประดิษฐ์ตำราต่อไป ซึ่งพอที่จะมี
เหตุผลในการคัดเลือกข้อมูลดังนี้

1. ทำพนมมือสักการะ

ผู้ประดิษฐ์ได้นำมาประกอบกับการแสดง และได้ออกแบบตำราซึ่งเป็น
ทำพนมมือบูชา 2 ลักษณะ ได้แก่ ทำคุกเข่าพนมมือบูชา และทำยืนพนมมือบูชา ผู้วิจัยเห็นว่าทั้ง 2
ทำนี้ผู้ประดิษฐ์ได้ศึกษาและเห็นถึงความเหมาะสมว่า การให้ความเคารพหรือการสักการะบูชาของ
ชาวพุทธนั้น การพนมมือไหว้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและถือปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว โดยทั้ง 2 ทำนี้
เมื่อนำมาประกอบกับอุปกรณ์ประกอบการแสดงและเครื่องแต่งกาย ไม่ส่งผลกระทบต่อทำให้ตำรา
ด้อยลงไป ซึ่งจากการวิเคราะห์ของผู้ประดิษฐ์คิดว่าถ้าการทำพนมมือบูชาทำอื่นเข้ามาประกอบการ
แสดง เช่น ทำนั่งพับเพียบพนมมือไหว้ หรือท่ากราบ จะทำให้เครื่องแต่งกายที่คิดประดิษฐ์
ออกมามีความวิจิตรสวยงามด้อยลงไป ไม่มีความสง่างามเท่าที่ควร ดังนั้นผู้ประดิษฐ์จึงเลือกใช้
ทำพนมมือบูชา 2 ลักษณะที่กล่าวมาเป็นตำราของการแสดงชุดนี้

2. ทำเชิญเชิงเทียน

ผู้ประดิษฐ์ได้เลือกลักษณะทำเชิญเชิงเทียนมาประดิษฐ์เป็นตำราของชุด
ระบำนารีสรินคร ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากระบำนชุดนี้ใช้เชิงเทียนเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายเป็น
ตัวแทนของพุทธศาสนาที่ชาวนครศรีธรรมราชให้ความสำคัญไสศรัทธา เชิงเทียนจึงต้องมีลักษณะ
ที่เด่นมีความสง่างามตกแต่งอย่างวิจิตร เมื่อนำมาประกอบกับตำราแล้วจะทำให้ตำรามีความ

สวยงามยิ่งขึ้น โดยเฉพาะทำถือนหรือทำเชิงเทียนนั้นเปรียบได้กับการให้ความเคารพเลื่อมใสศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ทำร่ำทำนี่ลักษณะของมือที่ถือเชิงเทียนจึงมักจะอยู่ระดับที่สูงพ้นสะเอวขึ้นมาแสดงให้เห็นถึงการยกย่องพระพุทธศาสนา ทำร่ำจะมีหลากหลาย เช่น ทำเชิงเทียนไว้เหนือศีรษะ ระดับหน้าอก ระดับสะเอว ด้านข้างซ้าย และขวา ระดับไหล่ เป็นต้น การที่มีทำร่ำที่หลากหลายทำให้ชูระบำมีความน่าสนใจน่าติดตามในการรับชม ถือเป็นทำร่ำที่มีลักษณะเด่นทำหนึ่งของระบำชุดนี้

3. ทำป๊องแสงเทียน

ผู้ประดิษฐ์ได้เลือกทำป๊องแสงเทียนมาประดิษฐ์เป็นทำร่ำของระบำชุดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า นอกจากการใช้เชิงเทียนเป็นสัญลักษณ์เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาแล้ว แสงเทียนที่จุดขึ้นให้ความสว่างไสวผู้ประดิษฐ์ก็ต้องการสื่อให้เห็นถึงความดีงาม ความบริสุทธิ์ของพุทธศาสนาที่แผ่ออกไปสู่ประชาชน จนทำให้ประชาชนชาวนครศรีธรรมราชมีความสุข ตลอดจนผู้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชก็นำหลักธรรมทางพุทธศาสนา คือ หลักทศพิธราชธรรมนำมาเป็นแนวทางในการปกครองบ้านเมืองทำให้ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินมีความอยู่ดีกินดี และเมื่อประชาชนอยู่อย่างสงบสุขแล้วก็ส่งผลให้มีเวลาในการทะนุบำรุงพุทธศาสนาให้มีความเจริญยิ่งขึ้น ซึ่งทำป๊องแสงเทียนจึงเปรียบได้กับการปกป้องทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาที่ผู้ประดิษฐ์ทำร่ำต้องการสื่อความหมายให้ผู้ชมได้เข้าใจ

4. ทำร่ำรำบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ผู้ประดิษฐ์ได้เลือกลักษณะทำร่ำรำบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นทำร่ำของระบำชุดนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าเนื่องจากการรำบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นวิธีการที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงความเชื่อของผู้เลื่อมใสศรัทธาต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้อย่างเด่นชัด ลักษณะของการรำรำนั้นจะมีท่าทางที่แตกต่างกันไปสุดแต่ผู้ศรัทธาหรือผู้รำว่าจะแสดงท่าทางออกมา แต่ในระบำชุดนี้ผู้ประดิษฐ์ได้นำเอาลักษณะท่าทางของการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองของชาวภาคใต้ ได้แก่ โนรา และลักษณะการเคลื่อนไหวของตัวหนังตะลุงเข้ามาประดิษฐ์เป็นทำร่ำ โดยนำมาผสมผสานกับหลักการทางนาฏศิลป์ไทยจนเกิดเป็นทำร่ำที่มีลีลาสวยงามที่ยังคงมีเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคใต้

ในส่วนของอุปกรณ์ประกอบการแสดง ผู้วิจัยเห็นว่า เนื่องจากชูระบำนารีศรีนครเป็นชูระบำแนวจินตนาการ ซึ่งนอกเหนือจากการใช้ทำร่ำสื่อความหมายแล้ว อุปกรณ์ประกอบการแสดงก็ยังเป็นส่วนสำคัญที่สามารถทำให้การแสดงมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น จึงทำให้มีการศึกษาข้อมูลและศึกษาค้นอุปกรณ์อย่างจริงจัง โดยได้พบว่าชาวพุทธมักนิยมนำดอกไม้ ธูป เทียนมาเป็นเครื่องสักการบูชาพระพุทธรูป ผู้ประดิษฐ์จึงได้คิดประดิษฐ์อุปกรณ์จากแนวคิดของเครื่องสักการบูชาออกมาเป็นลักษณะเชิงเทียนดอกบัว และมีดวงแก้วห้อยล้อมรอบ เมื่อจุดเทียนแสงเทียนจะตกกระทบกับดวงแก้วทำให้แสงสะท้อนระยิบระยับดูสวยงาม โดยเชิงเทียนดอกบัวนี้ผู้

ประดิษฐ์ต้องการให้เป็นสัญลักษณ์แทนพุทธศาสนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองในจังหวัด นครศรีธรรมราช มาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนผู้ปกครองเมืองนครศรีธรรมราชในอดีตก็นำ หลักทศพิธราชธรรมมาปกครองบ้านเมืองส่งผลให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสุขสงบ บ้านเมือง ก็เจริญรุ่งเรืองขึ้นมาตามลำดับ

ภาพที่ 134
เซิงเทียนรูปดอกบัว

จากการนำข้อมูลเบื้องต้นมาศึกษาวิเคราะห์ และนำเหตุผลต่าง ๆ มาเป็นตัว ตัดสินใจในการคัดเลือกข้อมูล จนผู้ประดิษฐ์สามารถนำข้อมูลมาประดิษฐ์เป็นทำรำและอุปกรณ์ ประกอบการแสดง ซึ่งในส่วนของทำรำนอกจากท่าหลัก ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นแล้วผู้ประดิษฐ์ยังได้ แยกย่อยทำรำให้มีความหลากหลายอีกหลายท่า พอที่จะแยกได้เป็นทำรำได้ดังนี้

1. ทำพนมมือสักการะ
  - 1.1. ทำคุกเข่าพนมมือสักการะ
  - 1.2. ทำยืนพนมมือสักการะ
2. ทำเซิงเซิงเทียน
  - 2.1. ทำเซิงเซิงเทียนไว้แนบหน้าอก
  - 2.2. ทำเซิงเซิงเทียนแขนขวาตั้ง

- 2.3. ทำเชิญเชิญเขียนข้อศอกขวางอข้างลำตัว
- 2.4. ทำเชิญเชิญเขียนไว้ระดับสะเอว
- 2.5. ทำเชิญเชิญเขียนระดับศีรษะด้านหน้า
- 2.6. ทำเชิญเชิญเขียนระดับศีรษะคานขวามือ
- 2.7. ทำเชิญเชิญเขียนมือซ้ายตั้งวง
- 2.8. ทำนั่งเชิญเชิญเขียน
3. ทำป้องแสงเขียน
4. ทำร้ายร้ายูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์
  - 4.1. ทำร้ายร้ายส่งมือไปด้านข้าง
  - 4.2. ทำร้ายร้ายจับปรกหน้า
  - 4.3. ทำร้ายร้ายผาลาชูเชิญเขียน
  - 4.4. ทำร้ายร้ายอำเท้าชูเชิญเขียน
  - 4.5. ทำร้ายร้ายจับหางแขนตั้ง
  - 4.6. ทำร้ายร้ายวงสั้น

ข้อทำข่อยเหล่านี้เป็นข้อทำที่ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อขึ้นมาเอง โดยดูตามลักษณะของท่า
 ำที่ผู้ประดิษฐ์สร้างสรรค์ขึ้นมา

1.1.2.3 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประดิษฐ์เป็นท่ารำชุดระบำนารีศรีนคร

จากการนำข้อมูลเบื้องต้นมาศึกษาและวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน จนทำให้ผู้ประดิษฐ์
 สามารถประมวลความรู้ที่ได้มาประดิษฐ์เป็นท่ารำ โดยเรียงร้อยท่ารำตามแนวจินตนาการของผู้
 ประดิษฐ์ ผสมผสานกับท่าทางบางท่าของนาฏศิลป์พื้นเมือง หนังสติ๊กและ โนราม่าประกอบกับ
 หลักการทางนาฏศิลป์ไทย จนสามารถประดิษฐ์ออกมาเป็นท่ารำของชุดระบำนารีศรีนคร ตาม
 ลักษณะขั้นตอนได้ดังนี้

- ช่วงที่ 1 ผู้แสดงออกและเชิญชวนกันไปทำบุญ
  - ช่วงที่ 2 ช่วงการทำบุญ
  - ช่วงที่ 3 ช่วงแสดงถึงความอímเอิบใจเมื่อทำบุญเสร็จสิ้น
  - ช่วงที่ 4 ช่วงรวมตัวตั้งขúmสี่บเนื่องไปจนจบการแสดง
- รายละเอียดคั่งที่กล่าวไว้ในบทที่ 4

1.2 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ทำรำกระบี่ลำกาสุกะ

1.2.1 แนวคิดการสร้างสรรค์ทำรำกระบี่ลำกาสุกะ

อาณาจักรลำกาสุกะ เป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองเรื่องอาณาจักรหนึ่งของภาคใต้ อยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 7 ลำกาสุกะเป็นเมืองโบราณที่มีความเจริญรุ่งเรืองทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ศาสนา ซึ่งทำให้อาณาจักรลำกาสุกะ เป็นอาณาจักรที่ได้รับการโอบอุ้มไปทั่วภูมิภาคนี้ ปัจจุบันเมืองลำกาสุกะถึงจะเสื่อมสลายไปกับกาลเวลาแต่ร่องรอยความเจริญก็ยังปรากฏหลงเหลืออยู่พอที่จะให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

จากความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรลำกาสุกะที่มีอยู่หลายด้าน ทำให้นักศึกษาชั้นสูงปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง ปีการศึกษา 2536 เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์รำกระบี่ลำกาสุกะขึ้นเพื่อเป็นการแสดงให้ประชาชนทั่วไปได้ระลึกถึงความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรแห่งนี้ โดยได้คิดประดิษฐ์รำกระบี่ขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. 2536 และต่อมา อาจารย์พรเทพ บุญจันทร์เพชร และอาจารย์เลิศลักษณ์ สารอักษร อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุงได้นำมาปรับปรุงทั้งทำรำ รูปแบบ แลวด การแต่งกาย ขึ้นมาใหม่ เพื่อนำออกแสดงในงานวัฒนธรรมพื้นบ้าน นานาชาติ ณ จังหวัดสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2538 จนได้รับความนิยมสูงสุดและนำออกแสดงเผยแพร่มาจนถึงปัจจุบัน

1.2.2 วิธีการสร้างสรรค์ทำรำกระบี่ลำกาสุกะ

1.2.2.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ประดิษฐ์ในการนำข้อมูลมาเป็นส่วนประกอบการประดิษฐ์รำกระบี่ลำกาสุกะ ผู้ประดิษฐ์ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลได้จาก 2 แนวทาง ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของเมืองลำกาสุกะ
2. ศึกษาภาคสนาม ได้ออกไปศึกษาขังเมืองโบราณลำกาสุกะ อำเภอชะอวด จังหวัดปัตตานี และกองศิลปกรรมภาค 9 จังหวัดสงขลา โดยการเก็บข้อมูลจากโบราณสถานและโบราณวัตถุ ได้แก่ สถาปัตยกรรมของเมืองโบราณ ศิลจารึก รูปปั้นพระพุทธรูป เทวรูป ภาพปูนปั้น ภาพพิมพ์ดินดิบ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พอที่จะนำมาเป็นแนวทางในการวางโครงสร้างของทำรำที่เป็นแนวคิดนาการผสมผสานกับท่าทางของเทวรูป พระพุทธรูป ภาพปูนปั้น ภาพพิมพ์

ดินคืบ ที่ปรากฏอยู่ในแหล่งโบราณเมืองลังกาสูกะ มาเรียบเรียงเป็นทำรำซึ่งทำทางที่ปรากฏอยู่ใน วัตถุโบราณเหล่านี้ พอที่จะนำมาเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำได้ดังนี้

1. ทำจากเทวรูป

1.1 ทำแห้วชะระ เป็นลักษณะทำทางจากเทวรูปของศาสนาพราหมณ์ คือ พระสุริยาสัมฤทธิ

1.2 ทำพระนารายณ์บรรทมศิลป์

2. ทำจากพระพุทธรูป

2.1 ทำพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร

2.2 ทำพระพุทธรูปปางห้ามมาร

2.3 ทำพระพุทธรูปปางประทานพร

2.4 ทำพระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

1.2.2.2 การคัดเลือกข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นหรือข้อมูลต้นแบบในการประดิษฐ์ทำรำแล้วผู้ประดิษฐ์ทำรำ ก็นำข้อมูลเบื้องต้นมาคัดสรร เพื่อนำมาประดิษฐ์เป็นทำรำต่อไปแต่เนื่องด้วยข้อมูลเบื้องต้นที่เป็น ต้นแบบ คือลักษณะทำทางต่าง ๆ มีจำกัด เพราะหลักฐานที่ขุดพบที่เป็นเทวรูป พระพุทธรูป ภาพ ปูนปั้น ภาพพิมพ์ดินคืบ นั้นมีจำนวนน้อยและส่วนหนึ่งก็ชำรุดไม่สมบูรณ์ ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลที่ ทำให้ผู้ประดิษฐ์มีข้อจำกัดในการคัดเลือกลักษณะทำทางนำมาประดิษฐ์เป็นทำรำของระบำชุดนี้ แต่จากการศึกษาข้อมูลจากหลักฐานที่มีอยู่อย่างจำกัด ก็พอที่จะสามารถคัดเลือกทำทางจากวัตถุ โบราณเหล่านี้บางส่วนเพื่อนำไปประดิษฐ์เป็นทำรำต่อไป ได้แก่ ทำแห้วชะระจากพระสุริยาสัมฤทธิ ทำพระนารายณ์บรรทมศิลป์ ทำพระพุทธรูปปางต่าง ๆ เช่น ปางอุ้มบาตร ปางห้ามมาร ปาง ประทานพร ปางปฐมเทศนา และเมื่อคัดเลือกทำทางต้นแบบได้แล้ว ผู้ประดิษฐ์ก็นำทำทาง เหล่านี้มาผสมผสานกับจินตนาการของผู้ประดิษฐ์บนพื้นฐานข้อมูลที่มีอยู่ โดยนำหลักทฤษฎี ทศนศิลป์ และทฤษฎีแห่งการเคลื่อนไหวเข้ามาเป็นส่วนประกอบในการประดิษฐ์ทำรำต่อไป

1.2.2.3 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประดิษฐ์เป็นทำรำชุดระบำลังกาสูกะ

จากการนำข้อมูลเบื้องต้นมาศึกษาและวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน จนทำให้ผู้ประดิษฐ์ สามารถประมวลความรู้ที่ได้มาประดิษฐ์เป็นทำรำ โดยเรียบเรียงทำรำจากทำทางของเทวรูป และ พระพุทธรูป ผสมผสานกับจินตนาการของผู้ประดิษฐ์ โดยนำหลักการทางนาฏศิลป์ไทยเข้ามา ประกอบ จนสามารถประดิษฐ์ออกมาเป็นทำรำของชุดระบำได้ดังนี้

1. ทำรำที่เลียนแบบมาจากเทวรูป

2. ทำรำที่เลียนแบบมาจากพระพุทธรูป รายละเอียดดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 4

ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะของทำรำของชูกระบำล้างกาสุกะ มีลักษณะการประดิษฐ์ทำรำ เหมือนกับชูกระบำโบราณคดี 5 ชูค ซึ่งลักษณะการประดิษฐ์ทำรำนั้นเป็นการศึกษาข้อมูลจาก โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ชูปพบได้แล้วนำมาเป็นต้นแบบทำรำโดยนำมาผสมผสานกับแนวคิด จิตนาการของผู้ประดิษฐ์ ข้อที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งของทำรำระบำชูคนี้คือลักษณะของทำรำนี้ หรือท่าที่ไม่เคลื่อนไหวมีปรากฏให้เห็นอยู่หลายท่า ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากท่าที่นำมาเป็นต้นแบบ ในการประดิษฐ์ทำรำนั้นได้นำมาจากเทวรูป พระพุทธรูป ภาพปูนปั้น ภาพพิมพ์ดินดิบ ซึ่งท่าทาง ที่ปรากฏในวัตถุโบราณเหล่านี้จะมีลักษณะเป็นภาพนิ่งไม่มีการเคลื่อนไหว ดังนั้นท่ารำที่ถ่ายทอด ออกมาจึงมีลักษณะเป็นท่านิ่ง แต่ทั้งนี้ผู้ประดิษฐ์ก็ได้นำลักษณะการเคลื่อนไหวเข้ามาสอดแทรก เป็นระยะ ๆ เช่น การยืดยุบ การเปลี่ยนมือ การเปลี่ยนเท้า และการแปรแถวในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่ง ทำให้ท่ารำมีการเคลื่อนไหวต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้ชมไม่เบื่อ สายตาของผู้ชมก็ไม่ได้อยู่จุด เดียวเป็นระยะนาน ๆ สร้างความสนุกสนานให้กับผู้ชมได้เป็นอย่างดี

1.3 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ทำรำชูกระบำชนไก่

1.3.1 แนวคิดการสร้างสรรค์ทำรำชูกระบำชนไก่

การชนไก่ถือได้ว่าเป็นกีฬาที่นิยมเล่นกันแพร่หลายในแถบย่านอาเซียน โดยเฉพาะ ประเทศไทยสามารถที่จะพบเห็นกีฬาชนิดนี้ได้เกือบทุกพื้นที่ การเลี้ยงไก่ชนในสมัยก่อนมี วัตถุประสงค์เพื่อเลี้ยงไว้ดูเล่น หรือนำมาแข่งขันชนกันเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินใจใน ช่วงเวลาว่างจากการทำไร่นาจนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนใน ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ต่อมาเมื่อกีฬาชนิดนี้ได้มีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้อง จากเดิมที่เลี้ยงไว้เพื่อความ พึงพอใจบันเทิงใจก็กลายมาเป็นการเลี้ยงไว้เพื่อผลิตไก่ชนที่มีคุณภาพออกขาย หรือเลี้ยงไก่ชน ไว้เพื่อนำไปชนตามบ่อนต่าง ๆ การเลี้ยงไก่ชนจึงกลายมาเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ประชาชนอีก อาชีพหนึ่ง

จากกีฬาพื้นบ้านที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนใน ท้องถิ่นภาคใต้นี้เอง ทำให้นักศึกษาวิชาเอกนาฏศิลป์ปีการศึกษา 2528 สถาบันราชภัฏสงขลาได้คิด ประดิษฐ์ชุดการแสดงระบำชนไก่ขึ้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่กีฬาชนิดนี้ให้เป็นที่รู้จัก แพร่หลายและได้นำออกแสดงเผยแพร่จนเป็นชุดการแสดงที่ได้รับความนิยมสูงสุด

1.3.2 วิธีการสร้างสรรค์ทำรำพระบ่าชนไก่

1.3.2.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

การคิดสร้างสรรค์รำพระบ่าชนไก่ ผู้ประดิษฐ์จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้น หรือที่เรียกว่าข้อมูลปฐมภูมิเสียก่อนว่า กีฬาชนไก่มีขั้นตอนวิธีการอย่างไร ลักษณะของไก่ชนมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร และองค์ประกอบร่วมอื่นๆ เช่น บ่อนไก่ การพนันชนไก่ กฎกติกาต่างๆ ของการชนไก่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการนำมาประดิษฐ์ทำรำ ซึ่งผู้ประดิษฐ์สามารถที่จะศึกษาข้อมูลได้จาก 2 แนวทางได้แก่

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารตำราทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับไก่ชน เช่น การเลี้ยงไก่ชน กีฬาพื้นบ้านภาคใต้ เป็นต้น
2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลภาคสนาม โดยการไปดูการชนไก่ในบ่อน สัมภาษณ์ผู้เลี้ยงไก่ชนสังเกตอาการปฏิกิริยาของไก่ชน ดูพฤติกรรมของเจ้าของไก่ และผู้เชียร์ขณะไก่ชนกัน ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นสามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำ ได้ดังนี้

1. ทำไก่เดิน
2. ทำไก่ยืน
3. ทำไชรี่ปีก
4. ทำคู่ยเขี่ย
5. ทำไก่ขัน
6. ทำไก่ออน
7. ทำตาคปีก
8. ทำต่อสู้ของไก่ชนในลักษณะต่างๆ
  - 8.1 ทำเดินวนคูเชิง
  - 8.2 ทำไก่อตี
  - 8.3 ทำไก่อัจฉริยะ
  - 8.4 ทำพันหัวจิก
  - 8.5 ทำไก่อวิ่ง

นอกจากการศึกษากฎกติกาทำทางของไก่ชนแล้ว ผู้ประดิษฐ์จำเป็นต้องศึกษารวมไปถึงอาการปฏิกิริยาของเจ้าของไก่ชนและกองเชียร์ว่ามีพฤติกรรมอย่างไร ตั้งแต่ การเลือกไก่ที่มีคุณสมบัติที่ดี การนำไก่มาเปรียบกัน การพนันขันต่อ การให้น้ำไก่ ตลอดจนลีลาการเชียร์ที่มีความสนุกสนาน ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นพอที่จะอธิบายอาการปฏิกิริยาของไก่ชนได้ดังนี้

1. ทำไก่อ่เดิน

ลักษณะของไก่อ่เวลาเดิน จะโน้มคอไปด้านหน้า ลำตัวจะเกือบขนานกับพื้นดินปีกทั้งสองข้าง อยู่ข้างลำตัว หน้ามองตรง

2. ทำไก่อ่ยืนมีหลายลักษณะ

2.1 ทำยืนเต็มฝ่าเท้า จะใช้เท้าทั้ง 2 ข้างยืนเต็มฝ่าเท้า โนม้คอมาข้างหน้าเล็กน้อย หน้ามองตรง

2.2 ทำยืนแตะเท้าต่ำ การยืนด้วยเท้าข้างใดข้างหนึ่งเต็มฝ่าเท้า อีกเท้าหนึ่งใช้ปลายเท้าแตะไว้ที่พื้น ก้มศีรษะลงเล็กน้อย

2.3 ทำยืนแตะเท้าสูง การยืนด้วยเท้าข้างใดข้างหนึ่งเต็มฝ่าเท้า อีกเท้าหนึ่งใช้ปลายเท้ากดลงพื้น สูงจากระดับพื้นประมาณครึ่งน่องของเท้าที่ยืนเต็มฝ่าเท้า ยึดคอขึ้นตั้งตรง

3. ทำไจรรูปัก

ลักษณะของไก่อ่ที่ยัดปีกข้างใดข้างหนึ่งออกแล้วใช้ศีรษะเอียงไปด้านปีกที่กางออกไป โดยใช้ปากไจรรูปักไปตามขนไก่อ่ที่ติดอยู่ที่ปีก เพื่อทำความสะอาดปีก

4. ทำไก่อ่เขี่ย

ลักษณะของไก่อ่ที่ใช้เท้าข้างใดข้างหนึ่งกดปลายเท้าลงพื้น แล้วเขี่ยไปด้านหลังทำสลับกันไปทั้งเท้าซ้ายและเท้าขวา

5. ทำไก่อ่ขัน

ลักษณะของไก่อ่ที่ใช้ปีกทั้ง 2 ข้างกางออกแล้วขยับปีก 2-3 ครั้ง โดยครั้งสุดท้ายให้กางปีกค้างไว้ พร้อมกับยืดตัวขึ้น ตั้งลำคอ แล้วส่งเสียงขันออกมา

6. ทำไก่อ่นอน

ลักษณะของไก่อ่ที่งอเข้าย่อตัวลงติดกับพื้น ศีรษะไก่อ่ก้มลงต่ำ หรือซุกไว้ใต้ปีก

7. ทำตากปีก

ลักษณะของไก่อ่ที่กางปีก ออกทั้ง 2 ข้าง พร้อมกับเหยียดขาข้างใดข้างหนึ่งออก

8. ทำต่อสู้ของไก่อ่ชน

8.1 ทำเดินวน ไก่อ่จะเดินวนไปรอบๆ ระหว่างคู่ต่อสู้ โดยสายตาสองข้างจ้องคู่ต่อสู้ตลอดเวลา

8.2 ทำไก่อ่ตี ไก่อ่จะใช้เท้าเตะไปด้านหน้าหาคู่ต่อสู้ พร้อมกับกระพือปีกออกลักษณะเหมือนกับการบิน โดยจะกระทำติดต่อกันอย่างรวดเร็วหลายๆ ครั้ง

8.3 ท่าไก่จ้องหน้า ไก่จะยื่นตรงโน้มคอไปด้านหน้าเล็กน้อย หน้ามองคู่ต่อสู้พร้อมกับเอียงศีรษะไปตามคู่ต่อสู้ที่เอียงไป-มา เพื่อหาจังหวะเข้าตี หรือเข้าจิก

8.4 ท่าพันหัวจิก ไก่จะนำศีรษะลงต่ำใช้ลำตัวขนานกับพื้น พร้อมกับชอยเท้าถี่ๆ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นนั้นก็พอที่จะได้ลักษณะท่าทางของไก่ ในโอกาสปฏิบัติต่างๆ เพื่อนำมาคัดเลือกเป็นตำรา ซึ่งจะต้องมีการคัดเลือกโดยนำเหตุผลที่หลากหลายมาประกอบในการคัดเลือก

1.3.2.2 การคัดเลือกข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้ประคิษฐ์จำเป็นต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลมาคว่า ข้อมูลส่วนใดสามารถนำมาประคิษฐ์เป็นตำราของชุดระบำชนไก่ได้หรือไม่อย่างไร โดยมีเหตุผลประกอบในการคัดเลือกข้อมูลในการพิจารณาดังนี้

1. ท่าไก่เดิน

ผู้ประคิษฐ์คัดเลือกอกากิรียา การเดินของไก่ชนมาเป็นตำราของชุดระบำชนไก่ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะท่าเดินเป็นท่าพื้นฐานที่จะสามารถเชื่อมโยงกับท่าต่างๆ ของระบำได้ และยังสามารถทำให้การแปรแถวของชุดระบำมีความหลากหลาย และน่าสนใจอปรกับท่าไก่เดิน เมื่อนำมาประคิษฐ์เป็นตำราแล้วมีลักษณะคล้ายการเดินของไก่มากทำให้เป็นจุดขายที่จะสามารถดึงดูด ผู้ชมได้ และสร้างสีสันให้แก่ชุดระบำได้ ดังนั้นผู้ประคิษฐ์จึงได้คัดเลือกท่าเดินของไก่มาประคิษฐ์เป็นตำรา

2. ท่าไก่อืน .

ผู้ประคิษฐ์คัดเลือกอกากิรียาการยืนของไก่ชนมาเป็นตำราของชุดระบำชนไก่ผู้วิจัยเห็นว่า เพราะท่ายืนของไก่จะทำให้เห็นถึงความสง่างาม และยังสามารถโชว์เครื่องแต่งกายของชุดไก่ชนได้ชัดเจน สร้างความตึงตาดตึงใจให้แก่ผู้ชม ท่ายืนของไก่อังสามารถใช้ร่วมกับท่าอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ได้อีกด้วย เช่น ท่ายืนไขว่ปีก ท่ายืนคู้เขี้ยวอาหาร เป็นต้น จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ประคิษฐ์คัดเลือกท่าเดินของไก่ชนมาประคิษฐ์เป็นตำรา

3. ท่าไขว่ปีก

ผู้ประคิษฐ์คัดเลือกอกากิรียาการไขว่ปีกของไก่ชนมาเป็นตำราของชุดระบำชนไก่ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะ ไก่เป็นสัตว์ประเภทรักสวยรักงามโดยเฉพาะชนไก่ เกือบทุกส่วนของร่างกายไก่อจะดูแลทำความสะอาดเป็นอย่างดี ปีกก็เป็นส่วนหนึ่งที่มักจะมีไรซึ่งเป็นสัตว์ตัวเล็กๆ มาดูดเลือดไก่ สร้างความรำคาญให้แก่ไก่ ดังนั้นมักพบเห็น ไก่ใช้ปากไขว่ไปตามปีกเพื่อ

กำจัดไร และรักษาความสะอาด จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกทำไชรี่ปีกมาประดิษฐ์เป็นตำรา

4. ทำคู้เขี่ย

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกออกกำปกริยาการคู้เขี่ยหาอาหารของไก่มาเป็นตำราของชุดระบำชนไก่ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะ ไก่จะมีนิสัยการคู้เขี่ยหาอาหาร โดยใช้ปากที่แหลมคมจิกหาอาหาร ซึ่งก็เป็นการฝึกฝนความแข็งแรงให้กับปากไก่ไปในตัวด้วย ดังนั้นทำคู้เขี่ยจึงเป็นท่าทางหนึ่งที่ผู้ประดิษฐ์นำมาประดิษฐ์เป็นตำราของระบำชุดนี้

5. ทำไก่ขัน

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกออกกำปกริยาการขันของไก่ชนมาเป็นตำราของชุดระบำชนไก่ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะ การขันของไก่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่มีเสียงขันและท่าทางเฉพาะตัว สามารถดึงดูดผู้พบเห็น โดยเฉพาะเมื่อนำมาประดิษฐ์เป็นตำราสามารถนำมาเลียนแบบคล้ายของจริงได้ เสียงไก่ขันสามารถเลียนแบบได้ซึ่งผู้ประดิษฐ์คิดที่จะใช้เสียงไก่ขันเป็นจุดเด่นจุดหนึ่ง โดยใช้เสียงไก่ขันจากปี ซึ่งสามารถลอกเลียนเสียงไก่ขันได้สมจริงมาก ดังนั้นผู้ประดิษฐ์จึงได้คัดเลือกการขันของไก่ชนมาประดิษฐ์เป็นตำรา

6. ทำไก่ออน

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกออกกำปกริยาการนอนของไก่มาเป็นตำราของระบำชุดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะ ตามวิสัยของสิ่งมีชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์ เมื่อกินอาหารอิ่ม โดยเฉพาะไก่ เมื่อคู้เขี่ยหาอาหารกินจนอิ่มแล้วก็ต้องนอนพักผ่อน ผู้ประดิษฐ์จึงได้นำท่าทางการนอนของไก่มาประดิษฐ์เป็นตำรา

7. ทำตากปีก

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกออกกำปกริยาการตากปีกของไก่ชนมาเป็นตำราของชุดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะไก่เป็นสัตว์ที่มีนิสัยรักความสะอาด จะดูแลความสะอาดของเรือนร่างอยู่ตลอดเวลา การกางปีกผึ่งแดดจึงมักจะเป็นอุปนิสัยของไก่ที่หาดูกันได้ง่ายจึงทำให้น่าเอาลักษณะนิสัยของไก่ที่มีความรักสวยรักงาม รักษาความสะอาดนำมาเปรียบเทียบเป็นสุภาษิตที่ว่า”ไก่อามเพราะขนคนงามเพราะแต่ง” ผู้ประดิษฐ์จึงได้นำท่าทางการตากปีกของไก่มาประดิษฐ์เป็นตำรา

8. ทำเดินวน

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกออกกำปกริยาการเดินวนของไก่ชนมาเป็นตำราของระบำชุดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะ ไก่ชนเป็นสัตว์ที่มีสัญชาตญาณของนักสู้ การเดินวนดูหลักดูเหลี่ยมเพื่อความได้เปรียบของตน และเข้าโจมตีคู่ต่อสู้เมื่อเสียหลักเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นนักสู้ของไก่ชนได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกท่าการเดินวนของไก่ชนมาประดิษฐ์เป็นตำรา

9. ท่าตี

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกท่าปฏิบัติการตีของไก่ชนมาเป็นท่ารำของระบำชุดนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะ ลักษณะการตีถือได้ว่าเป็นสัญชาตญาณของไก่ชน ที่เมื่อเห็นคู่ต่อสู้จะมีความกระหายในการต่อสู้ จะเข้าตีโดยการใช้เท้าทั้ง 2 ข้าง ซึ่งมีเดือยไก่ที่แหลมคมและไปที่คู่ต่อสู้ โดยจะกางปีกออกบินเข้าหาคู่ต่อสู้เพื่อมีแรงส่งให้คู่ต่อสู้โดนอาวุธของตนอย่างรุนแรงซึ่งไก่ชนตัวที่แข็งแกร่งกว่าเท่านั้นจะเป็นฝ่ายชนะ การตีจึงเป็นจุดเด่นของท่ารำในระบำชุดนี้ที่ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ

10. ท่าจ้อง

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกท่าปฏิบัติการจ้องของไก่ชนมาเป็นท่ารำของระบำชุดนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะการจ้องมองของไก่ชนเป็นเอกลักษณ์ของการดูเชิงคู่ต่อสู้ว่าจะเข้าจู่โจมมาตีในจังหวะไหน ทั้งเป็นการระวังตัวเพื่อไม่ให้เพรียงพริ้วคู่ต่อสู้และยังเป็นการรอจังหวะ เพื่อการจู่โจมคู่ต่อสู้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกท่าทางการจ้องดู เชิงของไก่ชนมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ

11. ท่าพันหัว

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกท่าปฏิบัติการพันหัวของไก่ชนมาเป็นท่ารำของชุดระบำชุดนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะลักษณะการพันหัวของไก่ชนเปรียบเสมือนกับการหาหลักหาเหลี่ยมเพื่อชิงความได้เปรียบโดยการใช้น้ำอวกมาแตะกันแล้วใช้หัวม้วนไปรอบๆ คู่ต่อสู้พร้อมกับใช้ปากจิกคู่ต่อสู้ ลักษณะการใช้หัวพันกับหัวไก่ชนขณะต่อสู้กันนั้นมักจะใช้ขณะที่ขาของไก่เริ่มหมดแรงในการกระโดดขึ้นตี ดังนั้นผู้ประดิษฐ์จึงได้นำท่าทางการพันหัวของไก่ชนมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ

12. ท่าวางไก่

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกลักษณะท่าทางการวางไก่ของเจ้าของไก่ชนมาเป็นท่าทางการประกอบการแสดงชุดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะการชนไก่นั้น ในการแข่งขันเจ้าของไก่ชนจะนำไก่มาเปรียบเทียบและเมื่อตกลงที่จะให้ไก่ของตนชนเจ้าของไก่ของแต่ละฝ่ายจะต้องนำไก่มาวางในบริเวณเวทีที่จัดเตรียมไว้สำหรับคู่ต่อสู้ ดังนั้นลักษณะการนำไก่มาวางลงก่อนการเริ่มการต่อสู้ นั้นถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมี ผู้ประดิษฐ์จึงได้นำท่าทางการวางไก่มาประดิษฐ์เป็นลักษณะท่าทางของผู้แสดงเป็นเจ้าของไก่ในระบำชุดนี้

13. ท่าวิ่งหนี

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกท่าปฏิบัติของการวิ่งหนีของไก่ชนมาเป็นท่ารำของระบำชุดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะการต่อสู้ของไก่ชนนั้นเมื่อต่อสู้ไปสักพักหนึ่งไก่ชนแต่ละตัวก็จะรู้ว่าไก่ตัวไหนมีชั้นเชิงที่เหนือกว่า ไก่คู่ต่อสู้ฝ่ายตรงข้ามเมื่อสู้ไม่ได้ก็จะวิ่งหนี ซึ่งถือเป็นที่ยึดกันว่าฝ่าย

ที่วังหนีเป็นฝ่ายแพ้ ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกลักษณะวังหนีของไก่ชนมาประดิษฐ์เป็นตำรา

14. ทำอุ้มไก่

ผู้ประดิษฐ์คัดเลือกลักษณะอากาศปฏิกิริยาการอุ้มไก่ของเจ้าของไก่ชนมา เป็นท่าทางประกอบการแสดงชูกระบ่าชนไก่ผู้วิจัยเห็นว่าเพราะการชนไก่นั้นเมื่อรู้ผลว่าไก่ชนฝ่ายใดเป็นฝ่ายแพ้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะแล้วเจ้าของไก่ก็จะอุ้มไก่ของตนเองแยกออกจากกัน ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดของการชนไก่ การอุ้มไก่จึงเป็นลักษณะท่าทางที่จำเป็นที่ผู้ประดิษฐ์ได้คัดเลือกมาประดิษฐ์เป็นตำราในระบาชุดนี้

1.3.2.3 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประดิษฐ์เป็นตำราชูกระบ่าชนไก่

จากการนำข้อมูลเบื้องต้นมาศึกษาและวิเคราะห์ จนทำให้ผู้ประดิษฐ์สามารถประมวลความรู้ที่ได้มาประดิษฐ์เป็นตำรา โดยได้เรียบเรียงท่าทางอากาศปฏิกิริยาของไก่ชน และพฤติกรรมของเจ้าของไก่ มาผสมผสานกับหลักทางนาฏศิลป์ไทย จนสามารถประดิษฐ์ออกมาเป็นตำราชูกระบ่าชนไก่ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงไก่ออกมาแสดงอากาศปฏิกิริยาต่าง ๆ

ช่วงที่ 2 ช่วงเจ้าของไก่และกองเชียร์ออก

ช่วงที่ 3 ช่วงการต่อสู้ของไก่ชน

ช่วงที่ 4 ช่วงรู้ผลแพ้ชนะต่อเนื่องจบการแสดง

รายละเอียด ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 4

นอกจากอากาศปฏิกิริยาการต่อสู้ของไก่ชนแล้ว พฤติกรรมของเจ้าของไก่และกองเชียร์ ก็เป็นส่วนประกอบที่ทำให้ชูกระบ่าชนไก่ มีความสนุกสนาน และน่าสนใจยิ่งขึ้น โดยท่าทางของเจ้าของไก่ และผู้เชียร์นั้นจะแสดงไปตามลักษณะธรรมชาติ คือตั้งแต่มีการคัดเลือกไก่ที่จะนำมาชน มีการพนันขันต่อกัน การส่งเสียงเชียร์ การออกท่าทางต่าง ๆ ในขณะไก่ กำลังชกอยู่การแสดงถึงสีหน้าท่าทางความพึงพอใจของฝ่ายชนะ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ระบาชุดนี้มี ความสนุกสนานและน่าสนใจในการดึงดูดผู้ชม จนทำให้ระบาชวนไก่ได้รับความนิยมสูงสุด มาจนถึงปัจจุบัน

1.4 แนวคิดและวิธีสร้างสรรค์ตำราชูกระบ่าปาเต๊ะ

1.4.1 แนวคิดการสร้างสรรค์ตำราชูกระบ่าปาเต๊ะ

ผ้าปาเต๊ะเป็นผ้าที่นิยมกันมากในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะ อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไนดารุสซาลาม หมู่เกาะทางภาคใต้ของฟิลิปปินส์ รวมทั้งแถบจังหวัดภาคใต้

ของประเทศไทย โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส ผ้าปาเต๊ะเป็นผ้าที่มีขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตที่แตกต่างไปจากผ้าพื้นบ้านชนิดอื่น ๆ ของภาคใต้ สีสรรและลวดลายที่สวยงามทำให้ผ้าปาเต๊ะเป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ต้องตาแก่ผู้พบเห็นและยังเป็นของใช้และของฝากแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งสามารถผลิตออกมาในหลายรูปแบบ เช่น ผ้าถุง ตัดเย็บเป็นเสื้อ ผ้าคลุมผม ผ้าพันคอ ผ้าปูโต๊ะ ภาพประดับฝาผนัง ผ้าปาเต๊ะจึงเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและประชาชนในท้องถิ่นภาคใต้ได้เป็นอย่างดี

จากหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลัง ทำให้อาจารย์ ครุณี สัจจากุล อาจารย์ประจำภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูยะลา (สถาบันราชภัฏยะลา) ได้คิดประดิษฐ์ระบำปาเต๊ะขึ้นในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2523 และได้ทำการปรับปรุงขึ้นมาใหม่เมื่อเดือนสิงหาคม 2528 เพื่อจัดแสดงถวายหน้าพระที่นั่ง ณ ตำหนักทักษิณราชินีเวสท์ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2528 และได้แสดงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (สัมภาษณ์ ครุณี สัจจากุล, อาจารย์สถาบันราชภัฏยะลา, 30 มีนาคม 2545)

1.4.2 วิธีการสร้างสรรค์ทำรำชุดระบำปาเต๊ะ

1.4.2.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

การคิดสร้างสรรค์ระบำปาเต๊ะ ผู้ประดิษฐ์จำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นหรือที่เรียกว่าข้อมูลประมณภูมิเสียก่อนว่า หัตถกรรมการผลิตผ้าปาเต๊ะมีขั้นตอนกรรมวิธีการอย่างไร วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้มีอะไรบ้าง ซึ่งผู้ประดิษฐ์สามารถที่จะศึกษาข้อมูลได้จาก 2 แนวทาง ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารตำราทางวิชาการที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การผลิตผ้าปาเต๊ะ
2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลภาคสนามโดยการสอบถามผู้รู้และการเดินทางไปศึกษาดูงานการผลิตผ้าปาเต๊ะ ที่โรงงานในอำเภอสุโหงโกลก จังหวัดนราธิวาส และโรงงานผลิตผ้าปาเต๊ะในรัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย

ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลทั้ง 2 แนวทาง พอที่จะประมวลมาเป็นแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำเบื้องต้นได้ดังนี้

1. การเตรียมผ้า

ผู้ผลิตควรเลือกวัตถุดิบคือผ้าที่เหมาะสมกับลักษณะการใช้งาน เช่น ผ้าที่จะนำมาเป็นชุดแต่งกายนั้นก็จะใช้ผ้าที่มีเนื้อผ้าหนาและคงทน ได้แก่ ผ้าฝ้าย ผ้าที่จะนำมาใช้สอย ประเภทอื่น เช่น ผ้าคลุมผม ผ้าพันคอ ควรจะเป็นผ้าที่มีเนื้อผ้าบางเบา ได้แก่ ผ้าป่าน ผ้าไหม

เป็นต้น ผ้าที่นำมาผลิตเป็นผ้าปาเต๊ะ ควรนำมาซักให้สารเคมีที่เคลือบอยู่ที่ผิวผ้าหลุดออกให้หมดเสียก่อน เพราะจะทำให้สีที่นำมาย้อมติดผ้าได้สีสม่ำเสมอ

2. การเตรียมเทียน

เป็นการนำเอาเทียน และชันสนมาผสมกัน แล้วนำไปใส่ในภาชนะที่ตั้งลงบนเตาไฟ คนให้ละลายเป็นเนื้อเดียวกัน เพื่อนำเทียนมาเขียนให้เป็นลวดลายต่าง ๆ ต่อไป

3. การเขียนเทียน

การเขียนเทียนหรือการกันสีด้วยวิธีเขียนเทียนลงบนผ้าให้มีลวดลายหรือรูปลักษณะต่าง ๆ ก่อนที่จะนำผ้ามาระบายสีหรือย้อมสี นิยมเขียนเทียนด้วยอุปกรณ์ 3 ชนิด ได้แก่

3.1 จันดิง การเขียนเทียนด้วยจันดิง เป็นวิธีการที่ดีที่สุดสำหรับผ้าปาเต๊ะลายเขียน เพราะได้เส้นเทียนขนาดเล็ก และสามารถเขียนรายละเอียดต่าง ๆ ได้มาก

3.2 ปากกาทองเหลือง การเขียนเทียนด้วยปากกาทองเหลือง เหมาะสำหรับการเขียนเทียนที่ต้องการลายเส้นเทียนโตและหนา นิยมใช้เขียนผ้าปาเต๊ะที่มีรายละเอียดไม่มากนัก

3.3 แปรง การเขียนเทียนด้วยแปรง เหมาะสำหรับการเขียนเทียนบริเวณที่ต้องการกันสี เกือบสีในพื้นที่กว้าง ๆ หรือสร้างเทคนิคแปลก ๆ ในงานจิตรกรรม

4. การขึงผ้าลงบนกรอบไม้ มีวิธีการทำอยู่ 4 วิธี คือ

4.1 ขึงผ้าลงบนกรอบไม้ โดยใช้วิธียึดแบบกรอบสะเค็ง

4.2 ขึงผ้าลงบนกรอบไม้ ใช้แปรงจุ่มเทียนที่คัมจมหลอมเหลว ทากรอบไม้ด้านหน้า นำผ้าที่ตัดได้ขนาดเท่ากับกรอบไม้มาวางทาบลงบนกรอบ ใช้ด้ามพู่กันถูผ้าให้ติดกับกรอบไม้ทั้ง 4 ด้าน

4.3 ขึงผ้ากับกรอบไม้ โดยการยึดผ้าทั้ง 4 ด้านด้วยเข็มช้อนปลายผูกเข็มช้อนปลายกับกรอบไม้ด้วยยางรัดของ และเกี่ยวเข็มช้อนปลายกับผ้า ทั้ง 4 ด้าน

4.4 ขึงผ้าลงบนไม้ที่ตรึงติดแน่นกับขาหยั่ง หรือผนังด้านใดด้านหนึ่งคอกห่างกันประมาณ 1 นิ้ว นำผ้ามาเกี่ยวกับตะปูโดยดึงผ้าให้ตึงช่วงกลางผ้าใช้ไม้ไผ่เหลาเป็นซี่ยาวประมาณ 1.5 เมตรด้านปลายทั้ง 2 ข้าง ใช้ลวดขนาดเล็กผูกตะปูขนาด 1 นิ้ว มัดติดกันให้แน่นให้โผล่ขึ้นเหนือซี่ไม้ไผ่ นำซี่ไม้ไผ่มาค้ำโค้งตรึงปลายไม้กับผ้าที่ขึง โดยการงอไม้ให้โค้งได้ผ้าและให้ปลายตะปูแทงทะลุผ้าขึ้นมาที่บริเวณขอบผ้าด้านล่างทั้ง 2 ข้าง เป็นระยะห่างประมาณ 10 นิ้ว ให้ทั่วทั้งผืน

การจึงผ้าลงบนกรอบไม้ ตามวิธี 4.3 และ 4.4 เป็นวิธีที่นิยมกันมากใน โรงงานผ้าปาเต๊ะ ในประเทศมาเลเซีย วิธีการจึงผ้าดังกล่าว เหมาะสำหรับการขึ้นเขียนเทียน (สัมภาษณ์ ครูณี สัจจากุล, อาจารย์สถาบันราชภัฏยะลา, 30 มีนาคม 2545)

5. การแต้มสีหรือระบายสี

การแต้มสีหรือระบายสีในกรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะ จะใช้ใน ลักษณะงานที่ไม่ละเอียดมากนัก โดยไม่ค่อยจะคำนึงถึงความอ่อนแก่ คั้นลึก และแสงเงาของผ้า ปาเต๊ะ มากนัก เป็นลักษณะผ้าปาเต๊ะที่จะนำไปย้อมสีพื้นตามความต้องการอีกครั้ง

6. การย้อมสี

การย้อมสีในกรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักที่ ควบคุมไปกับการเขียนเทียน โดยมีขั้นตอนกรรมวิธีในการย้อมสีผ้าดังนี้

6.1 นำผ้าลงจุ่มในน้ำสี โดยคลี่ผ้าให้กว้างค่อย ๆ หย่อนผ้าลงใน ภาชนะ (กะละมัง) ย้อมสีให้ผ้าถูกสีทั่วทั้งผืน โดยวางผ้าในลักษณะซ้อนทับกันเป็นชั้น ๆ ทิ้งไว้สัก พักหนึ่ง

6.2 พลิกผ้าแล้วค่อย ๆ คลี่ผ้าออก นำผ้าขึ้นจากภาชนะย้อมสี

6.2 นำผ้าลงย้อมอีกครั้ง โดยสลับชายผ้าส่วนที่ลงย้อมครั้งสุดท้าย ลงไป ในภาชนะย้อมสีก่อน ให้ผ้าถูกสีทั่วทั้งผืน แล้ววาง ผ้าซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ทิ้งไว้สักพักหนึ่ง เพื่อให้สีติดกับผ้า

6.4 ยกผ้าขึ้นบีบน้ำสีออกเบา ๆ นำผ้าไปผึ่งลมไว้ โดยตากกับ ราวตากผ้าด้วยวิธีเกี่ยวชายผ้ากับตะปู เพื่อให้ถูกอากาศทั้ง 2 ด้าน

6.5 เมื่อผ้าแห้งแล้วถ้าต้องการจะย้อมสีอื่นอีกก็นำมาปิดเทียน เพื่อเก็บสีเดิมไว้ แล้วนำไปย้อมสีอื่นต่อไป หรือถ้าเป็นการย้อมสีสุดท้ายแล้วก็นำผ้าไปต้มน้ำสบู่ เพื่อลอกเทียนออก

7. การตกแต่งผ้า

การตกแต่งผ้าเป็นขั้นสุดท้าย โดยเริ่มจาก นำผ้าไปแช่น้ำยากันสีดก เพื่อเป็นการรับประกันคุณภาพสีย้อมและสีระบายว่ามีคุณภาพดีสีไม่ตกจากนั้นนำผ้าลงแช่น้ำแข็ง เพื่อให้ น้ำแข็งซึมเข้าไปในเส้นใยอย่างทั่วถึงแล้วจึงนำผ้าไปผึ่งให้หมาด ๆ แล้วนำผ้ามารีดให้เรียบ พร้อมทั้งจะนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ต่อไป

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พอที่จะได้ขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะ เพื่อจะนำมาคัดเลือกเป็นตำรา ซึ่งจะต้องมีการคัดเลือกในขั้นตอนวิธีเหล่านี้โดยนำเหตุผลที่ หลากหลาย ข้อดี ข้อด้อยมาประกอบในการพิจารณา

1.4.2.2 การคัดเลือกข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้ว ผู้ประดิษฐ์จำเป็นที่จะต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยนำเหตุผลมาประกอบในการพิจารณาเลือกถึงความเป็นไปได้ ในการนำท่าทางต่าง ๆ ที่ศึกษามา เพื่อนำไปประดิษฐ์ท่ารำในขั้นตอนต่อไป ซึ่งมีเหตุผลในการพิจารณาคัดเลือกข้อมูลดังนี้

1. การเตรียมผ้า

ผู้ประดิษฐ์ไม่ได้คัดเลือกขั้นตอนการเตรียมผ้าเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของท่ารำชุดระบำปาเต๊ะ ผู้วิจัยเห็นว่า การใช้ลักษณะท่าทาง ในการจัดเตรียมและเลือกสรรผ้า นั้น เป็นการแสดงท่าทางที่สื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจยาก และถ้านำอุปกรณ์ คือผ้าเข้ามาเป็นส่วนประกอบในขั้นตอนนี้ก็อาจจะทำให้เข้าใจง่ายขึ้นแต่ทั้งนี้ก็จะทำให้ท่ารำด้อยลงไปเพราะมีอุปกรณ์คือผ้าเข้ามากีดขวาง การใช้มือใช้เท้าซึ่งจะขาดความละเอียดของท่ารำไป ก็จะทำให้ระบำชุดนี้แทนที่จะเป็นระบำที่เน้นในเรื่องของลีลาท่ารำ ก็จะกลายเป็นระบำโชว์อุปกรณ์ไป

2. การเตรียมเทียน

ผู้ประดิษฐ์ได้คัดเลือกขั้นตอนการเตรียมน้ำเทียนมาเป็นส่วนหนึ่งของท่ารำชุดระบำปาเต๊ะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ขั้นตอนการเตรียมน้ำเทียนนั้นสามารถสื่อความหมายออกมาในรูปแบบลักษณะท่ารำโดยไม่ต้องใช้อุปกรณ์มาทำให้ท่ารำด้อยค่าลงไป และลักษณะท่าทางก็นำไปประดิษฐ์ท่ารำในขั้นตอนนี้ก็ไม่สลับซับซ้อนมากนัก เพียงแค่ใช้นิ้วชี้ปฏิบัติลักษณะท่าทางการคนน้ำเทียนไปมาก็สามารถสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจได้ ดังนั้นผู้ประดิษฐ์จึงได้คัดเลือกขั้นตอนการเตรียมน้ำเทียนที่จะต้องนำมาเขียนลวดลายในการผลิตผ้าปาเต๊ะมาประดิษฐ์เป็นท่ารำ

3. การเขียนเทียน

ผู้ประดิษฐ์ได้คัดเลือกขั้นตอนการเขียนลวดลายผ้าปาเต๊ะด้วยเทียนมาเป็นส่วนหนึ่งของท่ารำชุดระบำปาเต๊ะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เพราะการเขียนลวดลายด้วยเทียนนั้นเป็นขั้นตอนหลักในการผลิตผ้าปาเต๊ะ ซึ่งถ้าตัดขั้นตอนนี้ไปก็จะทำให้การผลิตผ้าปาเต๊ะไม่สมบูรณ์ ดังนั้นผู้ประดิษฐ์จึงเลือกที่จะนำขั้นตอนนี้มาประดิษฐ์เป็นท่ารำ โดยใช้ลักษณะของการใช้นิ้วมือเป็นสัญลักษณ์แทนอุปกรณ์คือจันดิงนำมาใส่เทียนแล้วเขียนลวดลายลงบนผืนผ้า ผู้ประดิษฐ์ไม่เลือกที่จะใช้อุปกรณ์ คือจันดิงมาประกอบกับท่ารำผู้วิจัยเห็นว่าเพราะ ลักษณะของจันดิงนั้นสามารถใช้นิ้วมือแทนลักษณะของจันดิงได้ และจะทำให้สะดวกในการแสดงท่าในลักษณะต่าง ๆ โดยไม่ต้องมาพะวงกับอุปกรณ์ในขณะที่รำว่าจะตกหล่น หรือการจัดวางอุปกรณ์ในขณะที่รำรำว่ามีความสมดุลระหว่างผู้แสดงแต่ละคนหรือไม่ เช่น ระดับการจัดวางอุปกรณ์ ใต้ระดับหรือไม่ ต่ำไปหรือสูงไปก็จะทำให้ขาดความสมดุลของท่ารำได้

4. การจึงฝ้ายลงบนกรอบไม้

ผู้ประดิษฐ์ได้คัดเลือกขั้นตอนการจึงฝ้ายลงบนกรอบไม้มาเป็นส่วนหนึ่งของท่ารำชุดระบำปาเต๊ะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องด้วยขั้นตอนการจึงฝ้ายลงบนกรอบไม้เป็นขั้นตอนหลักที่จะสามารถสื่อให้เห็นถึงขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะ ซึ่งผู้ประดิษฐ์ก็ได้พยายามที่จะสื่อออกมาให้ผู้ชมได้เข้าใจง่าย โดยใช้ลักษณะของท่ารำที่เป็นสัญลักษณ์แทนการใช้อุปกรณ์ด้วยการจึงฝ้ายกับกรอบไม้ที่ดอกตะปู แล้วนำผ้าไปเกี่ยวให้ติดกับตะปู ซึ่งผู้ประดิษฐ์ท่ารำไม่เลือกใช้อุปกรณ์ของจริงมาประกอบกับท่ารำ ผู้วิจัยเห็นว่า ขนาดของกรอบไม้ที่จะนำมาจึงฝ้ายนั้นมีขนาดใหญ่ไม่เหมาะในการเคลื่อนย้าย และนำออกมาแสดงเพราะจะทำให้อุปกรณ์มีจุดเด่นมากกว่าท่ารำ ทำให้ท่ารำด้อยค่าลงไป

5. การแค้นสีหรือระบายสี

ผู้ประดิษฐ์ไม่ได้คัดเลือกขั้นตอนการแค้นสีหรือระบายสีมาเป็นส่วนหนึ่งของท่ารำชุดระบำปาเต๊ะ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเนื่องจากขั้นตอนการแค้นสีหรือระบายสีนี้จะไม่มีลักษณะท่ารำที่ซ้ำกับการเขียนลวดลายด้วยเทียนซึ่งจะทำให้ดูซ้ำซ้อนกลับไปกลับมาทำให้ผู้ชมเกิดความสงสัยเอาได้ เพื่อเป็นการตัดความขงยากคั้งนั้นผู้ประดิษฐ์เลือกที่จะไม่ใช้ขั้นตอนนี้มาประดิษฐ์เป็นท่ารำ แต่ได้เลือกที่จะนำลักษณะการข้อมสีผ้าซึ่งเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งของการผลิตผ้าปาเต๊ะเข้ามาประดิษฐ์เป็นท่ารำ แทน

6. การข้อมสี

ผู้ประดิษฐ์ได้คัดเลือกขั้นตอนการข้อมสีมาเป็นส่วนหนึ่งของท่ารำชุดระบำปาเต๊ะ ผู้วิจัยเห็นว่าเนื่องจากขั้นตอนการข้อมสีผ้าเป็นขั้นตอนหลักในการผลิตผ้าปาเต๊ะ ที่จะสื่อให้เห็นถึงการผลิตผ้าที่เสร็จสมบูรณ์มีลวดลายในการข้อมสีผ้าที่สดใสและสวยงาม โดยผู้ประดิษฐ์ เลือกที่จะใช้วัสดุอุปกรณ์เข้ามาประกอบกับท่ารำในขั้นตอนนี้ ได้แก่ ภาชนะข้อมสี และผ้าสีเหลี่ยมจตุรัส 2 ผืน เป็นผ้าสีขาวไม่มีลวดลายหนึ่งผืน และผ้าที่มีลวดลายการผลิตผ้าปาเต๊ะที่สมบูรณ์แล้วหนึ่งผืน ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้ประดิษฐ์เลือกที่จะนำวัสดุอุปกรณ์ทั้ง 2 ชนิด เข้ามาประกอบกับท่ารำนั้น เนื่องด้วยวัสดุอุปกรณ์ทั้ง 2 มีขนาดที่ไม่ใหญ่โตมากนักเหมาะแก่การพกพา และยังใช้อุปกรณ์สื่อความหมายในขั้นตอนนี้ได้เป็นอย่างดี อีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประดิษฐ์ได้คัดเลือกอุปกรณ์ทั้ง 2 ชนิด มาประกอบกับท่ารำเพราะผู้ประดิษฐ์ต้องการสื่อให้ผู้ชมเปรียบเทียบระหว่างผ้าที่ยังไม่ได้ข้อมสี และผ้าที่ผ่านขั้นตอนการข้อมสีแล้วจะมีความแตกต่างกันและยังเป็นการสร้างความประหลาดใจให้แก่ผู้ชมที่สามารถเปลี่ยนผ้าจากผ้าสีขาวธรรมดากลายเป็นผ้าปาเต๊ะที่มีลวดลายสีสันทึบสวยงาม โดยผู้ประดิษฐ์ได้ใส่ผ้าปาเต๊ะที่เสร็จสมบูรณ์แล้วใส่ลงไปในภาชนะข้อมสี โดยผู้ชมไม่ทราบว่าข้างในภาชนะนั้นมีผ้าที่เสร็จสมบูรณ์อยู่ด้วยนอกจากผ้าสีขาวผืนเดียว ซึ่งเป็นการสร้างความประหลาดใจและสร้างสีสันแก่การแสดงของระบำชุดนี้

7. การตกแต่งผ้า

ผู้ประดิษฐ์ไม่ได้คัดเลือกขั้นตอนการตกแต่งผ้ามาเป็นส่วนหนึ่งของทำรำชุดระบำปาเต๊ะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องด้วยขั้นตอนการตกแต่งผ้านั้นมีลักษณะซ้ำซ้อนกับขั้นตอนการย้อมสีผ้าเพราะเมื่อย้อมสีผ้าได้รวดเร็วสีสันทันที่ต้องการแล้ว จะต้องนำผ้าไปแช่น้ำยากันติด แขน้ำแปง ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวถ้าประดิษฐ์ทำรำก็จะมีลักษณะทำรำที่ใกล้เคียงกันซึ่งอาจทำให้ผู้ชมเกิดความสับสนในทำรำ และอีกเหตุผลหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประดิษฐ์ไม่เลือกที่จะประดิษฐ์ทำรำในขั้นตอน การตกแต่งผ้า เพราะผู้ประดิษฐ์ต้องการสื่อให้เห็นถึงจุดสุดยอดของระดับชุดนี้ ว่าอยู่ที่เมื่อย้อมสีผ้าเสร็จแล้วจะได้ผ้าปาเต๊ะที่เสร็จสมบูรณ์ ถือเป็นอันเสร็จสิ้น กรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะแล้ว และถ้ามีขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตอีกก็จะไม่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมต่อไปอีกได้

นอกจากการประดิษฐ์ทำรำที่เป็นขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะแล้ว ผู้ประดิษฐ์ก็ยังได้สอดแทรกลักษณะการเรียงระบำของผู้แสดงที่สื่อความหมายถึงความพึงพอใจในการผลิตผ้าปาเต๊ะที่เสร็จสมบูรณ์ และได้สวมใส่ผ้าปาเต๊ะที่มีสีสันทันสดใสสวยงาม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าผู้ประดิษฐ์ชุดระบำยังต้องการให้เป็นการโชว์ผ้าปาเต๊ะที่ตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายของผู้แสดงในลักษณะประกอบกับลีลาการเรียงระบำของผู้แสดง

จากการศึกษาข้อมูลในขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะแล้วผู้ประดิษฐ์ยังให้ความสำคัญกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผ้าปาเต๊ะซึ่งมีอยู่หลายชิ้น ได้แก่ จันตึง ปากกาทองเหลือง แปรง พู่กัน โตะพิมพ์เทียน แม่พิมพ์สำหรับพิมพ์เทียน ภาชนะย้อมผ้า ภาชนะต้มผ้า ภาชนะซักล้างผ้า สีที่นำมาย้อมหรือแต้ม ผ้า กรอบไม้ สำหรับขึงผ้า โดยวัสดุอุปกรณ์เหล่านี้ผู้ประดิษฐ์นำมาคัดเลือกเพื่อนำมาใช้ประกอบกับการแสดง ซึ่งจำเป็นที่จะต้องเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์เพียงบางชิ้นเพราะผู้ประดิษฐ์ต้องการที่จะใช้ทำทางสื่อความหมายมากกว่าที่จะเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ โดยที่ผู้ประดิษฐ์เห็นว่าถ้าใช้วัสดุอุปกรณ์ ให้ครบตามขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตผ้าปาเต๊ะก็จะทำให้ดูไม่สวยและมากไปด้วยวัสดุอุปกรณ์ และที่สำคัญคือเมื่อถึงวัสดุอุปกรณ์แล้วจะทำให้การออกท่าทางการรำรำไม่เต็มทีเท่าที่ควร ดังนั้นผู้ประดิษฐ์จึงเลือกสรรวัสดุอุปกรณ์ 2 ชนิด เท่านั้น ได้แก่

1. ภาชนะย้อมสีผ้า เลือกใช้กะละมังเคลือบ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 10.5 นิ้ว นำมาพ่นสีน้ำตาลอมแดงเพื่อให้เหมาะสมกับการแสดง

2. ผ้าเลือกใช้ผ้าสีเหลี่ยมจตุรัส ขนาด 15 x 15 นิ้ว จำนวน 2 ผืน ผืนที่หนึ่งเป็นผ้าสีขาวสื่อให้เห็นถึงผ้าที่ยังไม่ได้ผ่านขั้นตอนกรรมวิธีการย้อมสีหรือแต้มสี ผืนที่สองเป็นผ้าปาเต๊ะที่มีลวดลายสีสันทันสดใส สื่อให้เห็นถึงผ้าที่ผ่านขั้นตอนกรรมวิธีการผลิตจนเสร็จสมบูรณ์

ซึ่งเมื่อนำวัสดุอุปกรณ์ 2 ชนิดนี้มาประกอบกับการแสดง ผู้วิจัยเห็นว่าทำรำให้ระบำมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะผู้ประดิษฐ์เลือกใช้วัสดุอุปกรณ์แค่บางชนิด ไม่มากจนเกินไป และเลือกที่จะใช้วัสดุอุปกรณ์กับผู้แสดงกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มสุดท้ายในการประกอบทำรำการผลิต

ผ้าปาเต๊ะ และเมื่อร่ายรำประกอบกับอุปกรณ์เสร็จแล้วก็นำเก็บเข้าไว้หลังเวทีทันที โดยไม่ได้ทำให้
เกะกะกับผู้แสดงคนอื่น และยังไม่ทำให้ทำรำด้อยลงไปด้วย

1.4.2.3 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประดิษฐ์เป็นทำรำชุดระบำปาเต๊ะ

จากการนำข้อมูลเบื้องต้นมาศึกษา และคัดเลือกนำมาเป็นต้นแบบในการ
ประดิษฐ์เป็นทำรำ โดยผู้ประดิษฐ์ทำรำสามารถประมวลความรู้ที่ได้มาเรียบเรียงเป็นทำรำ
ผสมผสานกับการใช้หลักทฤษฎีต่าง ๆ มาเป็นองค์ประกอบในการประดิษฐ์ทำรำ จนสามารถ
ประดิษฐ์ออกมาเป็นทำรำชุดระบำปาเต๊ะ ดังขั้นตอนต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงผู้แสดงออกจัดเตรียมการเกี่ยวหน้าเทียบ

ช่วงที่ 2 ช่วงจัดเตรียมอุปกรณ์การชิงผ้ากับกรอบไม้และการเขียนลวด
ลายผ้าปาเต๊ะ

ช่วงที่ 3 ช่วงซ้อมสีผ้าปาเต๊ะ

ช่วงที่ 4 ช่วงเรียงระบำต่อเนื่องจนจบการแสดง

รายละเอียดดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 4

2. แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

2.1 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายระบำนาฮีศรีนคร

2.1.1 ลักษณะเครื่องแต่งกาย

เครื่องแต่งกายระบำนาฮีศรีนคร ถือได้ว่าเป็นชุดเครื่องแต่งกายที่สวยงามวิจิตร
โดยได้แนวคิดจากการศึกษาค้นคว้าการแต่งกายของหญิงไทยภาคใต้ และการแต่งกายในราชสำนัก
สมัยโบราณ การแต่งกายในสมัยศรีวิชัย รวมไปถึงการแต่งกายของชาวชวา (สัมภาษณ์ สุณี ลิ้มปี
ปิยพันธ์, 7 พฤศจิกายน 2546) แล้วนำมาประยุกต์ดัดแปลงให้มีความวิจิตรโดยใช้หลักทางนาฏศิลป์
ไทยเข้าช่วยการนุ่งผ้าถุงของผู้แสดงเลียนแบบจากตัวหนังตะลุงของตัวนาง ลักษณะการแต่งกายมี
ดังนี้

1. สวมเสื้อในนางสีแดงกำมะหยี่ขอบขลิบด้วยคันทอง
2. นุ่งผ้าพิมพ์ทอง
3. สวมกรองคอ
4. สวมเครื่องประดับศีรษะ
5. สวมเครื่องประดับบ่า
6. สวมเครื่องประดับครบชุด ได้แก่ ต่างหู สร้อยคอแหง กำไลข้อมือ ต้นแขน

หัวเข็มขัดพร้อมเชือก หัวเข็มขัด กำไลข้อเท้า แหวน

ภาพที่ 135

เครื่องแต่งกายชอุระบ้านวิศรีนคร ด้านหน้า

ภาพที่ 136

เครื่องแต่งกายชอุระบ้านวิศรีนคร ด้านหลัง

สังเกตได้ว่าเครื่องประดับจะมีครบชุดเหมือนกับละครในของภาคกลาง ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงนางในราชสำนักของเมืองนครศรีธรรมราช โดยถ้ามาร่วมพิธีกรรมต่างๆ ก็จะต้องแต่งกายให้ครบถ้วนสมบูรณ์ เครื่องแต่งกายส่วนใหญ่เป็นสีทองเพื่อจะสื่อให้เห็นถึงความร่ำรวยและเจริญรุ่งเรืองของเมืองนครศรีธรรมราช

จากเครื่องแต่งกายชอุระบ้านวิศรีนครดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์น่าจะนำเอาจินตนาการของผู้สร้างสรรค์มาผสมผสานกับการแต่งกายของคนไทยในสมัยโบราณ

2.1.2 แนวคิด

2.1.2.1.2 แนวคิดของที่มาการสร้างสรรค์การแต่งกายชอุระบ้านวิศรีนคร ผู้วิเคราะห์ขอแยกเครื่องแต่งกายตามลักษณะของที่มาได้ดังนี้

2.1.2.1.1 มาจากการแต่งกายของตัวละครในเรื่องอิเหนา คือเครื่องประดับศีรษะ จะมีลักษณะคล้ายกับปิ่นจุเหรีจของละครในเรื่องอิเหนา ตอนที่อิเหนาแปลงเป็นโจรป่าชื่อ มิสาระปิ่นหีบแต่นำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับผู้หญิงที่จะต้องใส่ศีรษะซึ่งจะดูเบาและเล็กลง เพิ่มดอกไม้ไหวให้โค้งงอ เพื่อให้แลดูอ่อนไหวมากยิ่งขึ้น

2.1.2.1.2 มาจากการแต่งกายของระบำชาว

2.1.2.1.2.1 เสื้อในนาง มีลักษณะรูปทรงเหมือนกับเสื้อ

ในนางของระบำชาวคือตัดเข้ารูปแล้วใส่ไว้นอกผ้าถุงเพียงแต่มีลักษณะของสีที่แตกต่างกัน

2.1.2.1.2.2 เข็มขัด ได้ตัดแปลงมาจากผ้าผูกเอวแล้วปล่อยชาย

ของระบำชาว มาใช้เป็นเชือกถักทอเป็นสายเข็มขัดแทนแล้วประดับตกแต่งให้สวยงาม ผูกปล่อยชายทิ้งลงไปแล้วนำหัวเข็มขัดมาผูกติดไว้ให้เกิดความสวยงาม

2.1.2.1.3 มาจากการแต่งกายในระบำศรีวิชัย มีดังนี้

2.1.2.1.3.1 แฉ่งบ่า ซึ่งนำมาจากแฉ่งบ่าของระบำศรีวิชัย และ

ตัดแปลงให้เล็กลงให้ดูเบาและบางมากที่สุด

2.1.2.1.3.2 เครื่องประดับ ต้นแขน ข้อมือ ใส่เหมือนกับ

ระบำศรีวิชัยแต่จะมีลักษณะของลวดลายที่แตกต่างกันออกไป

2.1.2.1.3.3 ผ้าถุง นุ่งผ้าถุงตามแบบศรีวิชัย เพียงแต่ลักษณะ

การจีบด้านหน้าแตกต่างออกไปโดยการคลี่จีบออกให้เรียงกัน โดยใช้ผ้ายกเมืองนคร

2.1.2.1.4 มาจากการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของประชาชนทาง

ภาคใต้ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ผ้าสไบพาดบ่า มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ ชุดการแสดง ซึ่งปล่อยชายด้านหน้าข้างหนึ่งส่วนชายด้านหลังเอาไปคล้องมืออีกด้านหนึ่ง

2.1.2.1.5 มาจากเครื่องแต่งกายของละครในราชสำนัก คือ

กรองคอ ซึ่งจะมีลักษณะพิเศษกว่าคือ นำเอาลวดลายกนกมาติดบนผ้าทำให้ดูบางเบาและสวยงามขึ้น และยังมีเครื่องประดับ สร้อยคอและต่างหู

2.1.2.1.6 มาจากการจินตนาการของผู้สร้างสรรค์ การปล่อยผม

ยาวของผู้แสดงระบำนาตรีศรีนคร ซึ่งต่างจากทรงผมชุดอื่น ๆ ของการแสดงภาคใต้ที่นิยมเกล้าผมเป็นมวยต่ำ การปล่อยผมยาวทำให้ดูพลิ้วไหวและอ่อนหวานของเครื่องแต่งกายมากยิ่งขึ้น

จากการแยกแยะเครื่องแต่งกายตามลักษณะที่มาจะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์พยายามที่จะนำเอาเครื่องแต่งกายในลักษณะต่าง ๆ ของผู้หญิงทางภาคใต้ รวมไปถึงอิทธิพลของประเทศเพื่อนบ้านมาร้อยเรียงให้เกิดความสวยงาม กลมกลืน และเหมาะสมกับความคิดของผู้สร้างสรรค์ที่ต้องการให้ผู้แสดงระบำนาตรีศรีนครเป็นตัวแทนของผู้หญิงทางภาคใต้ที่มีความสวยงามเปรียบพร้อมตามแบบอย่างกุลสตรีไทย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ภาพที่ 137

เครื่องแต่งกายระบำลึงกาสุกะ ตัวเอก

ภาพที่ 138

เครื่องแต่งกายระบำลึงกาสุกะ ตัวรอง

ระบำลึงกาสุกะเป็นการแสดงชุดหนึ่งที่ได้รับค่านิยมมาโดยตลอด ซึ่งสร้างสรรค์ชุดการแสดงโดยวิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง ในส่วนของการแต่งกายในระบำชุดนี้จากลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรค์พยายามที่จะนำภาพจินตนาการของคนในสมัยอาณาจักรลึงกาสุกะเข้ามาสื่อเพื่อต้องการที่จะให้ผู้ชมทั้งหลายได้ระลึกถึงสิ่งที่เป็นวัฒนธรรม วิถีการดำเนินชีวิตต่าง ๆ ของคนในสมัยนั้นให้มากที่สุด โดยนำเอาวัฒนธรรมการแต่งกายของอินเดียและการแต่งกายของไทย และจินตนาการของผู้สร้างสรรค์เข้ามาผสมผสานกัน

2.2.2 แนวคิด

แนวคิด ที่มาของเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยขอแยกลักษณะเครื่องแต่งกายตามลักษณะที่มำดั่งต่อไปนี้

2.2.2.1. มาจากเครื่องแต่งกายของชนชาติอินเดีย

2.2.2.1.1. ศีรษะ มีลักษณะเป็นกรอบหน้าเชื่อมต่อไปรองรับมวยผมไว้ที่ด้านหลัง ตัวเอกก็จะมีรัศมี ซึ่งใช้ดอกไม้ไหวเสียบไว้ที่มวยผม เพื่อที่จะแสดงถึงความยิ่งใหญ่ การมีบารมีต่าง ๆ

2.2.2.1.2 กางเกง มีลักษณะรูปทรงเป็นกางเกงทรงบอลูน เหมือนลักษณะการนุ่งโจงกระเบนของอินเดีย

2.2.2.1.3 กระพรวนทำ

2.2.2.2 มาจากภาพจำหลักในโบราณสถานที่ถูกค้นพบ ณ อำเภอชะร้ง จังหวัดปัตตานี

2.2.2.2.1 เครื่องประดับ ลักษณะเครื่องประดับที่ใช้ผู้สร้างสรรคจะเลียนแบบมาจากภาพจำหลักที่ถูกค้นพบ และจะใช้ลักษณะสีทองตามรสนิยมของคนภาคใต้ที่นิยมใช้ทองเป็นเครื่องประดับที่บอกถึงฐานะ

2.2.2.2.2 สีของเครื่องแต่งกาย ซึ่งในระบอบาชุนีจะใช้สีของเครื่องแต่งกายเลียนแบบของสีอิฐที่ถูกค้นพบ

2.2.2.3 มาจากลักษณะการแต่งกายของละครไทย

2.2.2.3.1 เสื้อในาง ซึ่งเลียนแบบมาจากการใช้ผ้าพันรัดอกของชาวบ้านโดยทั่ว ๆ ไป

2.2.2.3.2 เข็มขัด ใช้เข็มขัดของการแสดงนาฏศิลป์ไทยมาใช้

2.2.2.3.3 ห้อยหน้า จะเป็นลักษณะเหมือนสุวรรณกระถอบของเครื่องแต่งกายตัวละคร แต่จะทำด้วยหนังนำมาห้อยด้านหน้า

จากการแยกแยะที่มาของเครื่องแต่งกายชุดระบำลังกาสุกะทำให้เราเห็นว่าผู้สร้างสรรคได้เลียนแบบมาจากโบราณสถานที่ถูกพบ ซึ่งเข้าใจว่าในสมัยนี้จะได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมต่าง ๆ มาจากอินเดีย จึงทำให้ลักษณะของเครื่องแต่งกายมีความคล้ายคลึงของอินเดียอยู่มาก เพียงแต่มาปรับปรุงผสมผสานให้กลมกลืนและสวยงามเหมาะสมกับการแสดงมากขึ้น

2.2.3 วิธีการสร้างสรรค์

2.2.3.1 รูปทรง ลักษณะการแต่งกายของระบำลังกาสุกะ จะมีรูปทรงคล้ายกับการแต่งกายของอินเดียซึ่งช่วงบนจะตัดเย็บให้เข้ารูปเหมาะกับตัวผู้สวมใส่ ช่วงล่างจะตัดเย็บแบบหลวม ๆ

2.2.3.2 ความสมดุล ในการสร้างเครื่องแต่งกายของระบำในชุนีจะเป็นการนำลักษณะของเครื่องแต่งกายของอินเดีย ลักษณะเครื่องแต่งกายที่ค้นพบในโบราณสถาน อำเภอชะร้ง ลักษณะเครื่องแต่งกายของไทย และจินตนาการของผู้สร้างสรรคมาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน ทำให้การแต่งกายของระบำชุนีมีความสมดุลกันได้อย่างลงตัว เช่น กางเกงที่หลวม ๆ ใส่คู่กับเสื้อในางที่รัดรูป ทำให้ผู้แสดงไม่ดูตัวใหญ่มากนัก จะช่วยลดลักษณะของกางเกงที่ดูหลวม ๆ ลงได้บ้าง ซึ่งการสร้างสรรคเครื่องแต่งกายระบำชุนี เราจะเห็นได้ว่าผู้สร้างสรรคได้นำหลักการของความสมดุลในการสร้างสรรคมาใช้ได้อย่างลงตัว

2.2.3.3 สีสัน สีสันของเครื่องแต่งกายชุดนี้จะนำลักษณะของสีเครื่องแต่งกายมาจากสีของอิฐที่ขุดค้นพบที่โบราณสถานของอำเภอยะรัง คือจะใช้สีเหลืองนวล ส่วนตัวเอกจะใช้สีอิฐที่เข้มกว่าสีของตัวรอง ซึ่งผู้สร้างสรรค์ต้องการที่จะสื่อให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ ความศรัทธา ของอาณาจักรลังกาสุกะในอดีต กอปรกับรสนิยมของคนทางภาคใต้นิยมใช้ทองเป็นเครื่องประดับที่บ่งบอกถึงการมีฐานะที่ดีของผู้สวมใส่ด้วย สีสันของเครื่องแต่งกายชุดนี้จึงใช้สีเหลืองนวลทั้งชุด

จุดเด่นของเครื่องแต่งกาย

1. สีสัน สีของเครื่องแต่งกายชุดนี้จะเด่นมาก คือทั้งชุดจะใช้สีเหลืองนวลและจะมีสีขาวมาทับซ้อนเป็นระบายด้านหน้าเล็กน้อยแต่ใช้ลักษณะของผ้าบาง ๆ ทำให้มองเห็นการแสดงบนเวทีได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นทีละจุดตาของผู้ชม
2. รูปทรง จะมีความแปลกตาที่มีรูปทรงสมดุลงัน คือเป็นการผสมผสานลักษณะการแต่งกายของอินเดียและการแต่งกายของไทยได้อย่างลงตัวนำเอาจุดเด่นของการนุ่งผ้าแบบอินเดีย และเสื้อในนางของไทยมาผสมผสานกันทำให้รูปทรงของเครื่องแต่งกายชุดนี้มีความโดดเด่นขึ้นมา

2.3 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายระบำชนไก่

2.3.1 ลักษณะการแต่งกาย

การแต่งกายของระบำชุดนี้มี 2 กลุ่ม คือ แต่งกายเป็นตัวไก่ชนและอีกกลุ่มแต่งกายเป็นคนเชียร์ไก่ การแต่งกายตัวไก่ชนประกอบด้วย

1. หัวไก่
2. เสื้อแขนกุศ
3. กรองคอติดปีกไก่ และครึ่งติดกับคันทันแขนและข้อมือ
4. กางเกงรัดสะเอวปลายขากางเกงให้เรียวเล็กลง
5. คาคเข็มขัดพร้อมหัว
6. จี๋นางห้อยคอ
7. กำไลข้อมือผ้า กำไลข้อเท้าตัดเย็บติดเคียวไก่เข้าด้วยกัน

การแต่งกายของผู้เชียร์และเจ้าของไก่ การแต่งกายจะเป็นรูปแบบของชาวบ้านไม่รู้หรูรา คือ

1. สිරษะมีผ้าขาวม้าโพก
2. เสื้อคอกลม

3. นุ่งกางเกงขาก๊วย หรือโสร่ง

4. ผ้าขาวม้าคาดเอว

ภาพที่ 139

เครื่องแต่งกายระบำชนไก่ ตัวไก่

ภาพที่ 140

เครื่องแต่งกายระบำชนไก่ คนเชียร์

จากลักษณะเครื่องแต่งกายของระบำชนไก่ เราจะเห็นได้ว่าเป็นการแต่งกายที่เลียนแบบมาจากลักษณะตามธรรมชาติของไก่ที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการที่จะให้ผู้แสดงเป็นเสมือนไก่จริงๆ เพียงแต่ผู้สร้างสรรค์แต่งเติมสีสันของลักษณะขนให้สวยงามตามจินตนาการของตนเองเข้าไป และมีเครื่องประดับให้เลดูสวยงามมากยิ่งขึ้น

2.3.2 แนวคิด

2.3.2.1 แนวคิดที่มาของเครื่องแต่งกาย การแต่งกายระบำชุดนี้เลียนแบบมาจากลักษณะของไก่ ซึ่งจะบอกถึงลักษณะวิถีการดำเนินชีวิตจริงๆ

2.3.3 วิธีการสร้างสรรค์

2.3.3.1 รูปทรง จะมีลักษณะรูปทรงเหมือนไก่จริงๆ และยังเสริมด้วยลักษณะการทำท่าทางของผู้แสดงเลียนแบบกริยาของไก่อีกยังทำให้ลักษณะของเครื่องแต่งกายเลดูเหมือนไก่จริงๆ มากขึ้น จะมีขน ปีก หาง เดือย และใส่ศีรษะที่ทำให้เหมือนศีรษะไก่

2.3.3.2 สีสัน สีสันของเครื่องแต่งกายจะเลือกสีของผ้าที่เหมือนสีของไก่

จริง ๆ มาเป็นพื้นแล้วนำสีสันทองของผ้าที่สวยงามมาแซมเป็นคนที่มียศยศทำให้ไม่มีสีสันทองที่สวยงาม หรือบางครั้งก็จะใช้ผ้าสีเดียวกันทั้งหมด

จุดเด่นของเครื่องแต่งกาย

1. เขียนแบบเครื่องแต่งกายได้เหมือนใจจริง ๆ และมีความสวยงาม
  2. สีสันทองของเครื่องแต่งกาย จะมีสีสันทองที่สวยงามโดดเด่น ทำให้คนดูจินตนาการได้
  3. ลักษณะการตัดเย็บที่ทำเป็นเหมือนคนใจจริง ๆ สร้างความสมบูรณ์ให้แก่ชุด
- ระบำ

2.4 แนวคิดและวิธีสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายชุดระบำป่าเต๊ะ

2.4.1 ลักษณะเครื่องแต่งกาย

รูปแบบการแต่งกายใช้ผ้าไหมจัดทำเป็นผ้าป่าเต๊ะ ลายเขียนทั้งชุด เพื่อต้องการให้ถูกต้องสอดคล้องกับขั้นตอนการทำผ้าป่าเต๊ะที่สื่อออกมาในรูปของการแสดง การตัดเย็บเป็นชุดบานงซึ่งเป็นชุดพื้นเมืองของสตรีชาวไทยมุสลิม แต่นำมาประยุกต์ให้เกิดความสวยงามยิ่งขึ้นและเพื่อการเคลื่อนไหวที่คล่องตัวขึ้น ลักษณะตัวเสื้อเข้ารูป แขนยาว คอแหลม ผ่าหน้ามีระบายรอบคอ ตัวผ้าถุงเป็นผ้าพื้นความยาวประมาณ 3 หลา นำมานุ่งจับจีบทบไป-มา ลักษณะคล้ายจีบหน้านาง ความยาวระดับหน้าแข้ง

วิธีสวมใส่ นุ่งผ้าถุงจับจีบให้เข้ารูป แล้วสวมเสื้อให้ชายเสื้ออยู่ด้านนอก ผ้าถุง คาดเข็มขัดทับบนตัวเสื้อ นำผ้าสไบผืนยาวมาสอดไว้ใต้หัวเข็มขัดให้ชายผ้าทั้งสองด้านยาวเท่ากัน เพื่อผู้แสดงจะได้จับชายสไบทั้งสองด้านขึ้นแสดงท่าทางได้

เครื่องประดับจากสตรีชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้จะนิยมสวมใส่เครื่องประดับเป็นทองมากกว่าลักษณะอื่นๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความมีฐานะ ดังนั้น การเลือกใช้เครื่องประดับก็พยายามให้สอดคล้องกัน เช่นผู้แสดงสวมใส่ต่างหูห่วงทอง สร้อยคอทอง เข็มขัดทอง และปิ่นดอกไม้ไหวทอง (สัมภรณ์ ครุณี สัจจากุล, 7 ธันวาคม 2545)

ทรงผมเกล้ามวยต่ำติดดอกไม้ด้านซ้ายของมวยผมและปักปิ่นดอกไม้ไหวสีทอง(ดอกชมพู) เพื่อให้ดูเกิดความอ่อนไหวและประกายแสงดูวาววับ เมื่อผู้แสดงเคลื่อนไหวตามจังหวะเพลง

ภาพที่ 141
เครื่องแต่งกายระบำปาเต๊ะ

จากลักษณะเครื่องแต่งกายของระบำปาเต๊ะจะเห็นได้ว่า ลักษณะการแต่งกายจะนำมาจากวิถีการดำเนินชีวิต ของคนในชุมชนที่ทำผ้าปาเต๊ะในภาคใต้โดยเฉพาะภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งเป็นพื้นที่ของชุมชนที่นิยมทำกันมาก เนื่องจากระบำชุดนี้เป็นการนำเสนอในรูปแบบของศิลปาชีพที่ต้องการสะท้อนถึงกระบวนการและขั้นตอนของการทำผ้าปาเต๊ะ การแต่งกายจึงจำเป็นต้องแต่งกายให้สะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตจริง ๆ ของคนที่ผลิตผ้าปาเต๊ะ แต่จะเพิ่มสีสันความสวยงามขึ้นโดยใช้เครื่องประดับต่าง ๆ เช่น เข็มขัด สร้อยคอ ต่างหู เครื่องประดับศีรษะ ซึ่งพอที่จะวิเคราะห์ลักษณะการแต่งกายของระบำชุดนี้ได้ดังต่อไปนี้

2.4.2 แนวคิด

ที่มาของแนวคิดลักษณะการแต่งกายของระบำชุดนี้จะนำรูปแบบของการแต่งกายของชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้มาใช้ คือ

2.4.2.1 เสื้อ ใส่เสื้อคอแหลมแขนยาว ผ้าหน้า มีระบายรอบคอ เข้ารูป ซึ่งเรียกว่าเสื้อบานง

2.4.2.2 ผ้านุ่ง นุ่งจับจีบให้เข้ารูปตามลักษณะการนุ่งผ้าของชาวไทยมุสลิมคือ นำชายผ้าที่เหลือมาซ้อนทับกันด้านหน้า

2.4.2.3 ผ้าสไบ ใช้ผ้าสไบพันที่หัวเข็มขัดแล้วปล่อยชายผ้าทั้งสองข้างไว้

ด้านหน้า เพื่อต้องการโชว์ลวดลายผ้าขณะร้ายรำ (ถ้าเป็นการพาดสไบของชาวไทยมุสลิมจะนิยมใช้ ห้อยบ่าด้านหน้าแล้วชายด้านหลังนำไปห้อยไว้ที่มืออีกด้านหนึ่ง)

2.4.2.4 เครื่องประดับ ไม่จำกัดรูปแบบที่ชัดเจนแน่นอนแต่นิยมใช้เครื่องประดับที่มีสีทอง เนื่องจากคนทางภาคใต้นิยมใช้ทองคำเป็นเครื่องประดับและบอกฐานะของคนในชุมชน

2.4.2.5 ผม กล้ามวยดำพร้อมติดเครื่องประดับ ซึ่งเป็นรูปแบบของผู้หญิงทางภาคใต้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าแนวคิดของเครื่องกายของระบำชุดนี้จะเน้น ลักษณะรูปแบบของเครื่องแต่งกายในชีวิตประจำวันที่เป็นลักษณะเฉพาะของผู้หญิงชาวไทยมุสลิม

2.4.3 วิธีการสร้างสรรค์

2.4.3.1. รูปทรง ลักษณะรูปทรงของเครื่องแต่งกายจะสวยงามมากเพราะจะตัดเย็บเข้ารูปตามลักษณะเรือนร่างของผู้แสดง เน้นที่สะเอวและสะโพกให้แลดูโดดเด่นมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้โดยทั่วไป ลักษณะของเสื้อจะคลุมสะโพก

2.4.3.2. สีสันท การแต่งกายของระบำปาเต๊ะจะนำเอาลักษณะของผ้าปาเต๊ะที่มีสีสันทโดดเด่นโดยจะใช้ลักษณะของผ้าปาเต๊ะที่ผลิตกันอยู่ในภาคใต้ ซึ่งเป็นวิธีการนำเสนอผ้าปาเต๊ะให้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป อันจะส่งผลต่อการค้าขายและการผลิตได้อีกทางหนึ่ง

จุดเด่นของเครื่องแต่งกายระบำปาเต๊ะ

1. การนำผ้าไหมปาเต๊ะมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายทั้งชุด ซึ่งจะมีลักษณะที่สวยงามทำให้สามารถสื่อถึงศิลปอาชีพได้อย่างชัดเจน และเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ได้อีกทางหนึ่ง
2. สีสันทของเครื่องแต่งกาย จะมีสีสันทที่โดดเด่นมีลักษณะของลายดอกที่โดดเด่นทำให้คนดูมองเห็นได้ชัดเจน

การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายระบำปาเต๊ะจะเห็นได้ว่าทั้งลักษณะเครื่องแต่งกายลักษณะของสีสันท จะสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตและรสนิยมของชุมชนทางภาคใต้ได้อย่างแท้จริง

3. แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคใต้

3.1 หลักของการประดิษฐ์เพลงระบำพื้นเมืองภาคใต้

ในการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์นั้น นาฏศิลป์ป็นทุกคนจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์เพื่อเป็นแนวทางในการคิดประดิษฐ์งานออกมาให้เป็นระบบแบบแผนที่จะสามารถดำเนินไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ผลงาน เช่นเดียวกับการประพันธ์ท่วงทำนองเพลงของชุดระบำพื้นเมืองภาคใต้ที่จำเป็นจะต้องมีหลักในการวางทิศทางการประพันธ์เพลงขึ้นมาใช้ประกอบกับชุดระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นมา พอมจะมีหลักในการประพันธ์เพลงระบำพื้นเมือง 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น คือศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำรา การสัมภาษณ์ รวมไปถึงสื่อต่างๆ โดยศึกษาเนื้อหาส่วนที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาเป็นฐานข้อมูลในการประพันธ์เพลงของชุดระบำได้ เช่น ต้องการสร้างสรรค์ระบำแคะหนัง ก็ต้องไปศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกรรมวิธีการแคะหนัง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้แคะหนัง รวมไปถึงสภาพแวดล้อม สถานที่ที่ใช้แคะหนัง การฟอกหนัง ชนิดของหนังที่ใช้แคะหนังเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อนำมาประมวลสรุปเป็นแนวทางในการประพันธ์เพลงประกอบชุดระบำ

2. ศึกษาโครงสร้างของชุดระบำ โดยศึกษาโครงสร้างของระบำที่แบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คือส่วนที่เริ่มแสดงหรือส่วนออกของระบำ ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ เช่นการเคลื่อนไหวนอกจากหลังเวทีทั้งสองข้าง การเคลื่อนออกจากด้านหลังเวทีจากกลางเวที การมายืนตั้งแถวกลางเวที แล้วค่อย ๆ เปิดไฟบนเวทีให้สว่างเพื่อให้เห็นนักแสดง การที่จะเลือกใช้รูปแบบใดนั้นจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของ การแสดง โอกาส สถานที่ และกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ชม

ส่วนที่ 2 หรือส่วนของเนื้อหา ในส่วนนี้จะเป็นส่วนอธิบายถึงเรื่องราวของระบำทั้งหมดว่าต้องการสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจถึงเรื่องอะไร เช่น ถ้าเป็นระบำเกี่ยวกับอาชีพ ทำราก็จะแสดงให้เห็นกรรมวิธีของอาชีพนั้น ๆ ถ้าเป็นระบำเกี่ยวกับสัตว์ ทำที่แสดงก็จะแสดงให้เห็นอากัปกิริยาของสัตว์ชนิดนั้น ๆ เป็นต้น

ส่วนที่ 3 หรือส่วนจบ เป็นส่วนที่จะต้องสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ชม โดยส่วนนี้จะมุ่งเน้นแนวทางหลายรูปแบบ เช่น การจบด้วยภาพนิ่งตั้งชুমเป็นลักษณะต่าง ๆ จบด้วยการรำลอบหลังเข้าเวที จบด้วยการตั้งท่าเดินแถวเข้าหลังเวที จบด้วยการตั้งชুমกลางเวทีแล้วค่อย ๆ ปิดไฟ เป็นต้น ซึ่งการศึกษาโครงสร้างของระบำเป็นสิ่งสำคัญยิ่งเพื่อกำหนดทิศทางการประพันธ์เพลงว่าจะออกมาในรูปแบบใด

3. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและโครงสร้างของระบำ เพื่อนำมากำหนดทิศทางในการประพันธ์ทำนองเพลง โดยจะต้องดูว่าเนื้อหาของชุดระบำนั้น ผู้ประพันธ์ชุดระบำต้องการให้ชุดระบำออกมาในรูปแบบใด เช่นแนวสนุกสนานเร้าใจ แนวสง่างาม สงบเยียบ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบของทำนองเพลงจะต้องขึ้นอยู่กับการวางทิศทางของเนื้อหาของชุดระบำควบคู่กันไปด้วย

3.2 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีและเพลงระบำนาฏริศรินคร

3.2.1 แนวคิด

เพลงประกอบการแสดงระบำนาฏริศรินคร ใช้วงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนบนซึ่งประกอบด้วย ปี่ ทับ กลองตุ๊ก ซอด้วง ซออู้ ฉิ่ง ฉาบ และแตร ในการเล่นเพลงที่นำมาใช้ในการแสดงชุดนี้ผู้สร้างสรรค์ได้นำเพลงดำเนินเรื่องที่ใช้ประกอบการแสดงหนังตะลุง เป็นเพลงที่มีทำนองเพลงสั้น ๆ โดยผู้ประพันธ์ได้นำมาขยายห้องเพลงปรับปรุงขึ้นใหม่แต่ยังคงยึดทำนองไว้เช่นเดิมเพียงแต่ปรับปรุงหน้าทับให้สอดคล้องกับทำร่ามากยิ่งขึ้น (สัมภาษณ์ จุฬิม พรหมนิม, 7 พฤศจิกายน 2546) เพลงดำเนินเรื่องจะมีทำนองเพลงที่สุขุมเยือกเย็น และผู้ประพันธ์ยังได้นำเพลงที่ใช้ในการประกอบการเชิดหนังตะลุงตัวนาง ในช่วงของการนวนาคกริดกราย เพื่อป้องกันถึงอารมณ์ กริยามารยาที่นุ่มนวลของผู้หญิง มาประกอบในการสร้างสรรค์เพลงระบำชุดนี้

3.2.2 ลักษณะของเพลง

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงระบำนาฏริศรินครนี้มี 3 ช่วงตามรูปแบบของเพลงระบำในดนตรีไทยโดยทั่วไป คือ ช่วงออก ช่วงเนื้อหาของระบำ (ซึ่งในระบำนาฏริศรินครนี้ในช่วงเนื้อหาจะมีอยู่ 5 ทำนอง ทำนอง จังหวะเพลงช้า 3 เพลง และทำนอง จังหวะเพลงเร็ว 2 ทำนอง) และช่วงเข้าโรง

ช่วงออก จะใช้การรัวเครื่องดนตรีทุกชิ้น เพื่อให้ผู้แสดงวิ่งออกมาเตรียมที่จะแสดงด้านหน้าเวที ซึ่งถือว่าการเริ่มต้นของการแสดง

ช่วงเนื้อหา ของเพลงระบำนาฏริศรินครในตอนนี้จะแบ่งทำนองเพลงออกเป็น 4 เพลงตามลักษณะการแสดง จะเป็นเพลงทำนองช้า 3 เพลง และทำนองเร็ว 2 เพลง

ช่วงเข้าหรือช่วงจบการแสดง เป็นการรัวดนตรีลักษณะคล้ายตอนออก เพื่อให้ผู้แสดงเข้าหลังเวทีได้

3.2.3 อารมณ์เพลง

อารมณ์ของเพลงระบำนารีศรีนคร ในภาพรวมของระบำจะเป็นเพลงที่บ่งบอกถึงลักษณะกริยามารยาทของสตรี ที่มีความเรียบร้อย สุขุม นุ่มนวล และมีความสุขสำราญรื่นอยู่ในที่ ซึ่งได้มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคน อารมณ์ของเพลงจะแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 เป็นการสื่อถึงอารมณ์เพลงที่สงบ สุขุม นุ่มนวล เพลงจะมีความไพเราะมีท่วงทำนองที่ช้า

ช่วงที่ 2 จะเป็นอารมณ์ที่ร่าเริงสนุกสนาน เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยของผู้หญิงที่มีความร่าเริงแจ่มใสอยู่ในตัว

3.2.4 ความหมายของเพลง

เพลงที่นำมาใช้ในระบำนารีศรีนครนี้ จะเป็นเพลงที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการที่จะสื่อความหมายถึงคุณลักษณะของสตรีทางภาคใต้ที่มีความสงบ สุขุม และแฝงไปด้วยความร่าเริงแจ่มใส โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งได้สื่อผ่านทางท่ารำและทำนองเพลงที่ใช้ในการแสดง

3.3 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีและเพลงระบำลังกาสุกะ

3.3.1 แนวคิด

แนวคิดของเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงระบำลังกาสุกะนั้น จะใช้วงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่างในการบรรเลงประกอบการแสดง ซึ่งประกอบด้วย ไวโอลิน แอ็กคอร์ดียน แมนโดลิน รำมะนา ม้อง มรารากัส ซึ่งนำเพลงในท่วงทำนองแบบชวามาดัดแปลงและผสมผสานกับการบรรเลงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่าง และปรับปรุงลักษณะของอัตราหน้าทับให้เหมาะสมกับลักษณะท่ารำ

3.3.2 ลักษณะของเพลง

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงระบำลังกาสุกะนี้ จะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ตามรูปแบบของการแสดงระบำ คือ ช่วงออก ช่วงเนื้อหา และช่วงเข้าโรง

ช่วงออก จะใช้ลักษณะการรัวเครื่องดนตรีทุกชิ้น เพื่อให้ผู้แสดงวิ่งออกมาตั้งขุมในลักษณะท่าทางต่าง ๆ ด้านหน้าเวที ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการแสดงต่อไป

ช่วงเนื้อหาของระบำ จะแบ่งเป็น 2 ท่วงทำนองเพลง

ท่วงทำนองเพลงที่ 1 จะมีลักษณะเพลงที่เป็นทำนองช้า จะเป็นลักษณะของจังหวะ 2 ชั้น

ท่วงทำนองเพลงที่ 2 จะมีลักษณะทำนองเพลงและหน้าทับเร็วขึ้น จึงเป็นลักษณะของจังหวะชั้นเดียว

ช่วงเข้าโรงหรือช่วงจบการแสดง จะเป็นช่วงที่ผู้แสดงเข้าโรง แต่ลักษณะพิเศษของระบำลังกาสุกะนั้นจะมีท่อนเพลงนี้เป็นทำนองเหมือนกับช่วงทำนองเพลงที่ 1 ในช่วงเนื้อหาของระบำ แต่จะมีลักษณะของจังหวะที่เร็วขึ้น เป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว

3.3.3 อารมณ์เพลง

อารมณ์ของเพลงในระบำลังกาสุกะนี้จะบ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่ ความน่าศรัทธา ความเชื่อมั่น ของอาณาจักรลังกาสุกะในอดีต ซึ่งจะแบ่งอารมณ์ของเพลงออกเป็น 2 ช่วง

ช่วงที่ 1 จะเป็นอารมณ์ที่เคร่งขรึม บ่งบอกถึงความมีอำนาจน่าเกรงขาม และมีความน่าศรัทธา ลักษณะของเพลงจะช้า ๆ นิ่ง ๆ จะมีจังหวะที่หนัก ๆ สม่่าเสมอ

ช่วงที่ 2 จะเป็นอารมณ์ที่บ่งบอกถึงความมีอำนาจความยิ่งใหญ่ ลักษณะของเพลงจะเร็วขึ้นและจังหวะหน้าทับจะกระชับมากขึ้น

3.3.4 ความหมายของเพลง

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงระบำลังกาสุกะชุดนี้ต้องการที่จะสื่อความหมายให้ผู้ฟังได้รับทราบถึงความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรลังกาสุกะที่ได้ล่มสลายไปแล้วในอดีต เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นถึง ความยิ่งใหญ่ ความเจริญรุ่งเรือง ทางด้านการเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจในสมัยนั้น

3.4 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีและเพลงระบำชนไก่

3.4.1 แนวคิด

ที่มาของเพลงบรรเลงประกอบการแสดงชุดระบำชนไก่ ใช้วงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนบนที่ใช้สำหรับการบรรเลงประกอบการแสดงโนราซึ่งประกอบด้วย ปี่ ทับ กลองตุ๊ก ฉิ่งคู่ แตรระ และฉิ่ง มาบรรเลงประกอบชุดระบำชนไก่ โดยได้นำแนวทำนองเพลงลาวจ้อมาใช้บรรเลงประกอบการแสดงในตอนต้นของระบำ โดยปรับให้เป็นแบบของดนตรีพื้นเมือง ใช้ประกอบท่าทางอากัปกริยาต่าง ๆ ของไก่ และใช้ทำนองเพลงโคที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงมาใช้ในลีลาการชนของไก่ และได้สอดแทรกเสียงปี่แทนเสียงไก่ขันเป็นระยะ ๆ แสดงถึงความสามารถของผู้บรรเลงที่สามารถเป่าเลียนเสียงการขันของไก่ได้

3.4.2 ลักษณะของเพลง

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงระบำชนไก่ สามารถแบ่งออกเป็นช่วงเพลงได้ 2 ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นช่วงของผู้แสดงออกและเนื้อหาของระบำบางส่วน ช่วงที่ 2 เป็นช่วงของเนื้อหาบางส่วนต่อเนื่องไปจนจบ

ช่วงออกและช่วงเนื้อหาบางส่วน จะเป็นลักษณะของเพลงอัตรา 2 ชั้น

ช่วงเนื้อหาบางส่วนต่อเนื่องไปจนถึงช่วงจบเป็นเพลงที่มีจังหวะเร็วอัตราชั้นเดียว

3.4.3 อารมณ์เพลง

ระบำชนไก่ผู้ประดิษฐ์ต้องการสื่อให้เห็นถึงอากัปกิริยาของไก่ และลักษณะการชนไก่ โดยสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นอารมณ์เพลงได้ 2 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 จะเป็นเพลงช้า ๆ อารมณ์ของเพลงจึงมีลักษณะเรียบง่ายบ่งบอกถึงอากัปกิริยาตามธรรมชาติของไก่ชน

ช่วงที่ 2 จะเป็นเพลงจังหวะเร็ว อารมณ์ของเพลงจะแสดงถึงความสนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ เหมาะกับลักษณะการต่อสู้กันของไก่ชนและการเชียร์ไก่ของเจ้าของไก่ และโดยเฉพาะการใช้จังหวะหน้าทับที่กระชับ หนักแน่น ทำให้อารมณ์ของเพลงดูคึกคักยิ่งขึ้น

3.4.4 ความหมายของเพลง

ลักษณะของไก่ตามธรรมชาติจะเป็นสัตว์ที่สวยงาม โดยเฉพาะไก่ชนจะมีการดูแลรักษาความสะอาดเป็นอย่างดี ไก่ชนสายพันธุ์ดี ๆ จะมีท่วงทีกี่สง่างามองอาจ และมีนิสัยนักเลงใจสู้ไม่ถอย ความหมายโดยรวมของเพลงระบำชุดนี้จึงหมายถึงความองอาจน่ายำเกรง

3.5 แนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีและเพลงระบำป่าเต๊ะ

3.5.1 แนวคิด

ที่มาของดนตรีประกอบการแสดงชุดระบำป่าเต๊ะ ใช้วงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่าง ประกอบด้วย ไวโอลิน แอ็กคอร์ดียน แมนโดลิน รำมะนา มรกกัส และ ม้อง ซึ่งเพลงที่นำมาใช้ประกอบการแสดง ผู้สร้างสรรค์ได้นำเพลงพื้นเมืองภาคใต้ 5 เพลง คือ เพลงยา คูเนียบ เพลงกะเตาะลือปะ เพลงมารอเต๊ะ เพลงปิ้งมุดอ และเพลงเลนัง มาเรียบเรียงขึ้นใหม่ เพื่อให้ท่วงทำนองเพลงเข้ากับลีลาท่ารำของผู้แสดงแต่ละช่วง โดยลักษณะของท่วงทำนองเพลงจะเริ่มจากช้าแล้วค่อย ๆ เร็วขึ้น แล้วค่อย ๆ ช้าลงจนจบการแสดง

3.5.2 ลักษณะของเพลง

เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงระบำปาเต๊ะจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ตามลักษณะของระบำโดยทั่วไป คือ ช่วงออก ช่วงเนื้อหา และช่วงจบหรือเข้า

ช่วงออก เป็นเพลงที่ช้า ๆ มีอัตราจังหวะ 2 ชั้น ผู้แสดงค่อย ๆ ย่ำเท้าตาม จังหวะออกมาด้านหน้าเวที แล้วแสดงท่าร้ายรำประกอบกับท่วงทำนองเพลงที่ช้าเพื่อปรับอารมณ์ คนดูให้คงที่

ช่วงเนื้อหา ช่วงนี้จะมีอยู่ 3 ท่วงทำนองเพลง จะเป็นท่วงทำนองที่เร็วขึ้น เป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียวเพราะช่วงนี้เป็นช่วงของการแสดงเนื้อหาสาระของขั้นตอนการผลิต ผ้าปาเต๊ะ ซึ่งต้องมีอากัปกิริยาที่คล่องแคล่วว่องไว ดังนั้นท่วงทำนองเพลงจึงจำเป็นต้องมี จังหวะที่เร็วและกระชับ

ช่วงเข้าโรงหรือช่วงจบการแสดง จะเป็นเพลงที่มีท่วงทำนองช้า จังหวะ 2 ชั้น

3.5.3 อารมณ์เพลง

เพลงประกอบการแสดงชุดนี้เป็นเพลงที่ค่อนข้างมีจังหวะเร็วให้อารมณ์ ความรู้สึกคึกคักกระฉับกระเฉง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะเนื้อหาของการแสดงชุดนี้ที่สะท้อนถึง ลักษณะการทำงานที่ต้องใช้ความแคล่วคล่องว่องไว ความคล่องตัวการใช้วัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในขณะทำงาน เมื่อทำนองเพลงมีจังหวะเร็วก็ทำให้เกิดความสนุกสนาน คึกครื้น ส่งผลให้ ระบำน่าสนใจยิ่งขึ้น โดยทั่วไปแล้วเพลงที่มีจังหวะเร็วจะทำให้เกิดอารมณ์สนุกสนาน คึกคัก ซึ่งผู้วิจัยจะขอแบ่งช่วงอารมณ์เพลงออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ให้อารมณ์สนุกสนาน คึกคัก กระฉับกระเฉง เป็นการสื่อให้เห็นถึงการมีความสุขในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเองในการผลิตผ้าปาเต๊ะ

ช่วงที่ 2 ให้เห็นถึงอารมณ์อาลัยอาวรณ์เป็นการสื่อถึงการที่จะจากลา เปรียบเสมือนเมื่อร่วมกันผลิตผ้าปาเต๊ะเสร็จสมบูรณ์แล้ว พอถึงเวลาที่จะแยกย้ายกันกลับ ถ้าเป็นการแสดงก็จะเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่านักแสดงจะต้องจบการแสดงและเข้าเวที

3.5.4 ความหมายของเพลง

ระบำปาเต๊ะเป็นระบำที่เกี่ยวกับศิลปาชีพ เนื้อหาสาระบ่งบอกถึงวิถีชีวิต เกี่ยวกับการทำมาหากินอย่างหนึ่งของชาวดำได้ เพลงระบำปาเต๊ะจึงบ่งบอกถึงความมุ่งมั่น ความสามัคคีในหมู่คณะ เพื่อร่วมแรงร่วมใจในการผลิตผ้าปาเต๊ะให้เสร็จสมบูรณ์ และร่วมกันยินดีเมื่อเสร็จจากภารกิจตามวัตถุประสงค์ สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนชาวดำมีความร่วมแรงร่วมใจกัน

การที่จะทำให้ภารกิจต่าง ๆ บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ และจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นในภารกิจนั้น ๆ

จากที่ได้ศึกษาแนวคิดและวิธีการสร้างสรรค์ระดับพื้นเมืองภาคใต้ ซึ่งใช้กรณีศึกษาของระบำ 4 ชุด จาก 4 สถาบันการศึกษาที่สร้างสรรค์ผลงานขึ้น ผู้วิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ระดับแต่ละชุดนั้นผู้สร้างสรรค์ได้มีหลักการและวิธีการอย่างชัดเจน สามารถบอกที่มาของกระบวนการสร้างสรรค์งานได้เป็นลำดับตามเนื้อหาที่ได้นำเสนอไปแล้ว